

Journal of Human Rights and Peace Studies

journal homepage: <https://www.tci-thaijo.org/index.php/HRPS/index>

Charting History: The Influence of Malay Muslim Elites in Political Mobilization and the Democratic Movement in Thailand's Deep South

บันทึกประวัติศาสตร์บทบาทผู้นำมลายูมุสลิมในทางการเมืองและ
ประชาธิปไตยในภาคใต้ตอนล่างของไทย

Daungyewa Utarasint/ ดวงยิหาวา อูตรสินธุ์

New York University Abu Dhabi, United Arab Emirates/

มหาวิทยาลัยนิวยอร์ก วิทยาเขตอาบูดาบี สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์

Email: du9@nyu.edu

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 23-Sep-2023

Revised: 04-Jun-2024

Accepted: 30-Jun-2024

Keywords:

Malay Muslim politicians,
Elections, Patani History,
Haji Sulong, Deep South of
Thailand

ABSTRACT

This article presents the changes of Thai national political history over the past century and their impact on the political landscape in Thailand's three southernmost provinces. The objective is to illustrate the political connections between these provinces and the center. Studying these connections will enhance and enlarge our understanding of the conflicts in Thailand's Deep South. Although elections were held occasionally in Thailand between the 1950s and 1980s, more than half were corrupted by military rulers' abuses of power, not only abusing electoral processes, but also intimidating those representatives from the Deep South whom they perceived as a potential threat to national security. Many prominent Malay Muslim representatives, such as Haji Sulong, Haji Ameen, and Siddik Sharif, who were highly respected by their electorates, were often seen as separatists' intent on undermining and destabilizing the Thai government. This article suggests that the frequent military coups in Bangkok fomented conflict in the Deep South. It also examines Malay Muslim political candidates and their election campaigns under military rule, particularly their methods of managing campaigns to circumvent conflicts.

This article argues that within a dominant nationalistic Thai state, individuals acting in isolation face immense challenges; protest alone cannot succeed. Even if solo actors represent broader perspectives or larger movements, their visibility makes them easier targets for governmental surveillance and action.

บทคัดย่อ

คำสำคัญ:

หะยีสุหลง, สามจังหวัด
ชายแดนภาคใต้,
ประวัติศาสตร์ปาตานี, การ
เลือกตั้ง, นักการเมืองมลายู
มุสลิม

บทความชิ้นนี้ตั้งใจที่จะนำเสนอถึงช่วงหนึ่งของหน้าประวัติศาสตร์ไทยว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับชาติที่เกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ผ่านมา มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงภาพทางการเมืองภาคใต้ของประเทศไทย เป็นการแสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งทางการเมืองของพื้นที่ในสามจังหวัดภาคใต้กับการเมืองจากส่วนกลาง การที่เราศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างสองภูมิภาคดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อความเข้าใจอย่างเกี่ยวเนื่องว่าด้วยเรื่องความขัดแย้งในภาคใต้ตอนล่างได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ระเบียบวิธีการศึกษาเพื่อเขียนบทความชิ้นนี้ประกอบไปด้วยการสัมภาษณ์ผู้คนที่เคยรู้จักหรือเกี่ยวข้องกับผู้นำมลายูมุสลิมทั้งสามคน โดยอาศัยวิธีการวิเคราะห์ประเมินคำบอกเล่า (*analytical assessment through narratives*) ที่ใช้ในสาขามานุษยวิทยา ประกอบกับการรวบรวมข้อมูลจากคลังหนังสือพิมพ์และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของ หะยีสุหลง เป็นหลัก นอกจากนี้ยังจะมีผู้นำมลายูมุสลิมที่สำคัญอย่าง หะยีอามีน (โต๊ะมีนา) และ สิดดิก สารีฟ ซึ่งต่างเป็นบุคคลที่ถูกมองโดยรัฐบาลว่าเป็นอันตรายต่อรัฐ บทความนี้ตั้งใจที่จะชี้ให้เห็นว่าการทำรัฐประหารที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในกรุงเทพฯ ส่งผลต่อการบ่มเพาะความขัดแย้งในชายแดนใต้ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องมาอย่างยาวนาน นอกจากนี้ บทความนี้ยังได้แสดงให้เห็นถึงการพิจารณาถึงผู้สมัครทางการเมืองชาวมลายูมุสลิมและวิธีการหาเสียงในช่วงที่อยู่ภายใต้การปกครองทางทหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ผู้สมัครทางการเมืองในขณะนั้นได้พยายามที่จะใช้วิธีแนวทางการหาเสียงของไปในทิศทางที่หลีกเลี่ยงความขัดแย้งให้ได้มากที่สุด ในท้ายที่สุด บทความนี้ได้ตั้งข้อถกเถียงว่าภายใต้รัฐไทยซึ่งเป็นรัฐชาตินิยมที่รวมอำนาจแบบเบ็ดเสร็จจากศูนย์กลาง การประท้วงหรือต่อต้านอำนาจรัฐโดยปัจเจกชนไม่มีทางที่จะประสบความสำเร็จตราบใดที่บุคคลผู้นั้นต้องต่อสู้เพียงลำพัง ถึงแม้ว่าบุคคลท่านนั้นจะเป็นตัวแทนของมวลชนขนาดใหญ่ที่เคลื่อนไหวทั้งในด้านอุดมการณ์ทางความคิดและการดำเนินการสนับสนุนใด ๆ จากเบื้องหลังก็ตาม การต่อสู้โดยคนคนเดียวอย่างโดดเด่นจะถือว่าขูตัวออกโรงเด่นมากเกินไปกว่าเปรียบกับมวลพลกลุ่มใหญ่ที่รวมเป็นกลุ่มก้อนเดียวกันในการเคลื่อนไหว ทำให้กลายเป็นเป้าที่ง่ายต่อการเพ่งเล็งและโจมตีจากรัฐบาล

บทนำ

อนึ่ง ควรเข้าใจด้วยว่า ไทยปกครองดินแดนแหลมทอง แหลมมลายูนี้มาก่อนกำเนิดชาตินิยมเสียอีก คือก่อนศาสนาอิสลามประมาณ 100 ปี...เพราะฉะนั้นคนมลายูควรจะเข้าใจว่าคนไทยอิสลามในปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล ไม่ใช่คนมลายู แต่เป็นคนไทยนับถือศาสนาอิสลาม...ล้วนเป็นคนไทยในประเทศไทยทั้งสิ้น เมื่อใครอยากจะไปอยู่กับมลายูก็ไปแต่ตัว แผ่นดินไม่ให้ (พระยารัตนภักดี) (Wirunha, 2008)

ข้อความข้างต้นเป็นคำกล่าวของอดีตผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี พระยารัตนภักดี ในปี พ.ศ. 2509 แสดงจุดยืนที่เด็ดขาดต่อชาวมลายูมุสลิมที่ต้องการแบ่งแยกพื้นที่จังหวัดชายแดนออกจากประเทศไทย ขณะนั้นคนไทยส่วนใหญ่มองประชาชนมลายูที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ว่าเป็นคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม แต่ในทางกลับกัน ชาวมลายูมุสลิมกลับมองว่าคนไทยเป็นผู้รุกรานราชอาณาจักรของพวกเขา ในวิทยานิพนธ์ของวันกาเดร์ เจ๊ะมัน (Che Man, 1983) ยืนยันคำกล่าวของรัฐบาลไทยที่บันทึกไว้ในเอกสารของกระทรวงการต่างประเทศว่า ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และ สตูล ถือเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 1920 ซึ่งเป็นราชสมัยของพระมหาธรรมราชาที่ 2

อย่างไรก็ตาม เอกสารประวัติศาสตร์ที่ไม่ใช่เป็นของสยามฉบับต่าง ๆ กลับบันทึกไว้ว่า ปัตตานีตกเป็นอาณานิคมของสยามถึง 3 ครั้ง ในปี พ.ศ. 2146 พ.ศ. 2329 และ พ.ศ. 2375 (Che Man, 1983, p. 34) อย่างไรก็ดี เป้าประสงค์ของบทความนี้ไม่ได้อยู่ที่การจะพิสูจน์ว่า ใครมีสิทธิในความเป็นเจ้าของเหนืออาณาจักรปัตตานี แต่มุ่งที่จะอภิปรายบริบททางประวัติศาสตร์ของปัตตานีเพื่อที่จะเข้าใจถึงวิวัฒนาการของการหาเสียงในการเลือกตั้ง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภูมิภาคดังกล่าว

บทความนี้มุ่งอธิบายเกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเมืองของภาคใต้ตอนล่างในช่วงที่ภูมิภาคดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้การปกครองของผู้นำรัฐบาลทหารในระหว่างปี พ.ศ. 2381 ถึง พ.ศ. 2531 ไม่เพียงแต่ช่วงเวลาดังกล่าวนี้อาจเป็นช่วงสมัยของรัฐบาลเผด็จการทหารเรื่องอำนาจ แต่ยังถือว่าเป็นช่วงสำคัญที่จะศึกษาสังเกตการต่อสู้กันทางอำนาจระหว่างจอมพล แปลก พิบูลสงคราม กับ ปรีดี พนมยงค์ โดยที่ทันททั้งสองต่างก็เคยดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีด้วยกันทั้งคู่ จอมพล ป. พิบูลสงครามมีแนวคิดชาตินิยมสุดโต่ง และดำเนินโครงการสร้างชาติและรัฐนิยมของตนตลอดเวลา ในทางตรงกันข้าม ปรีดีเป็นพลเรือน ปัญญาชนและทนายความที่เข้าใจความต้องการของชาวมลายูมุสลิมที่อยากจัดตั้งเขตปกครองตนเอง ในส่วนนี้ผู้เขียนพยายามจะชี้ให้เห็นว่า รัฐประหารที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งที่กรุงเทพฯ เป็นหนึ่งในเหตุผลสำคัญที่ส่งผลต่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในภาคใต้ตอนล่าง อีกทั้งยังมีผลที่ทำให้ความขัดแย้งเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานานเพราะความเสถียรภาพและสถานการณ์ทางการเมืองใน ส่วนกลางถูกรบกวนบ่อยครั้งจากการทำรัฐประหาร นอกจากนี้ บทความชิ้นนี้ตั้งใจที่จะศึกษาถึงบรรดานักการเมืองที่ลงสมัครเลือกตั้งและวิธีการหาเสียงของนักการเมืองและผู้นำคนมลายูมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในระยะที่ยังอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลทหาร ซึ่งหากพิจารณาโดยสังเขปวิธีการหาเสียงของนักการเมืองเหล่านี้ล้วนต้องหาวิธีการหาเสียงที่จำเป็นต้องหลีกเลี่ยงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง สำหรับในตอนที่สามจะกล่าวถึง หะยีสุหลง ผู้ซึ่งเป็นผู้นำทางศาสนาอิสลามที่

ได้รับความเคารพอย่างสูงและเป็นจุดศูนย์กลางทางจิตวิญญาณในภูมิภาค ผู้เขียนมีความเห็นว่า ภายใต้รัฐไทยซึ่งเป็นรัฐชาตินิยมที่รวมอำนาจแบบเบ็ดเสร็จจากศูนย์กลาง การประท้วงหรือต่อต้านอำนาจรัฐโดยปัจเจกชนไม่มีทางที่จะประสบความสำเร็จตราบใดที่บุคคลผู้นั้นต้องต่อสู้เพียงลำพัง ถึงแม้ว่าบุคคลท่านนั้นจะเป็นตัวแทนของมวลชนขนาดใหญ่ที่เคลื่อนไหวทั้งในด้านอุดมการณ์ทางความคิดและการดำเนินการสนับสนุนใด ๆ จากเบื้องหลังก็ตาม การต่อสู้โดด ๆ เพียงลำพังคนเดียวอย่างโดดเดี่ยวจะถือว่าชู้ตวอออกโรงเด่นมากเกินไปหากว่าเปรียบกับมวลพลังกลุ่มใหญ่ที่รวมเป็นกลุ่มก้อนเดียวกันในการเคลื่อนไหว ทำให้กลายเป็นเป้าที่ง่ายต่อการเพ่งเล็งและโจมตีจากรัฐบาล ตัวอย่างเช่น หะยีสุหลง ซึ่งเป็นบุคคลสาธารณะเพียงผู้เดียวในการยื่นข้อเรียกร้องเจ็ดข้อต่อรัฐบาลไทย ในสุดท้ายก็เป็นเหยื่อของการบังคับสูญหายในปี พ.ศ. 2497 ส่วนนี้จะอภิปรายถึงความสำคัญของบทบาททางการเมืองของหะยีสุหลง นอกจากนี้บทความนี้จะกล่าวถึงตัวแทนของมลายูมุสลิมคนสำคัญหลายคน เช่น หะยีสุหลง หะยีอำมีน (โต๊ะมีนา) เสนีย์ มะดากะกุล และสิดดิก สารีฟ

ภายใต้การปกครองของทหารกับความขัดแย้งชายแดนใต้

ไม่เป็นการมากเกินไปที่จะกล่าวว่าต้นเหตุของความขัดแย้งในภาคใต้ตอนล่างนั้นตั้งต้นจากการผนวกดินแดนปาตานีของสยาม แต่การปกครองโดยรัฐบาลทหารนั้นกลับยิ่งทำให้ความขัดแย้งดังกล่าวยิ่งรุนแรงและยืดเยื้อมากขึ้นทุกครั้งที่มีการยึดอำนาจโดยทหารที่กรุงเทพฯ ความขัดแย้งในภาคใต้ตอนล่างก็จะปะทุขึ้น ในตอนนี้ผู้เขียนพยายามจะพิสูจน์ให้เห็นว่า การยึดอำนาจทางการเมืองโดยทหารในกรุงเทพฯ ก็ส่งผลต่อการเมืองของภาคใต้ตอนล่างด้วย ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีรัฐประหารโดยทหารเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ในบทความบทหนึ่งในนิตยสาร *The Economist* สรุปว่า “มีการทดลองประชาธิปไตยเป็นครั้งคราว แต่ถูกทอดทิ้งโดยนายทหารระดับนายพลที่คิดว่าตัวเองสามารถปกครองประเทศไทยดีกว่า” บรรดาผู้นำในกองทัพไทยมีประสบการณ์ และบางคนมีความเชี่ยวชาญในการก่อการรัฐประหาร แต่พวกเขามักจะขาดทักษะการบริหารประเทศ สอดคล้องกับที่ Huntington อธิบายว่าแนวคิดแบบทหารและจรรยาบรรณวิชาชีพของพวกเขาเป็นสิ่งที่เขาเรียกว่า สังคมนิยมเชิงอนุรักษ์นิยม (conservative realism) ซึ่งหมายถึงว่า ผู้ที่มีอาชีพทหารจะทำตามคำสั่ง มีความโน้มเอียงในการตีความประวัติศาสตร์ มองโลกในแง่ร้าย คิดแบบทหาร ชาตินิยม และอำนาจนิยม (Huntington, 1957, p. 79) กองทัพมีโครงสร้างที่ตายตัวและขาดความยืดหยุ่น จึงขาดความเข้าใจเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยอย่างมาก ซึ่งทำให้กองทัพเป็นองค์กรที่ไม่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมต่อการปกครองประเทศที่มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมและเชื้อชาติเช่นประเทศไทย อีกนัยหนึ่ง วัฒนธรรมตามคำสั่งและโครงสร้างสายบัญชาการที่ใช้กันอยู่ทั่วไปในค่ายทหารไม่ควรที่จะนำมาใช้อย่างในการปกครองประเทศที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมหรือความหลากหลาย แม้ว่าประเทศไทยจะมีชาวไทยพุทธเป็นประชาชนส่วนใหญ่ แต่ไม่ได้หมายความว่าประเทศนี้จะไม่มีความหลากหลาย เพราะประเทศไทยยังมีกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ อาศัยอยู่ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นชาวจีน ชาวมลายูมุสลิม ชาวมอญ ชาวเขมร และชนชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในบรรดากลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ ชาวมลายูมุสลิมเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มก้อนอย่างหนาแน่นกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ แม้ว่าจะมีชุมชนขนาดเล็กของมลายูมุสลิมที่กรุงเทพฯ อยุธยา กระบี่

นครศรีธรรมราชและสตูล แต่ค่อนข้างจะอยู่กันอย่างกระจัดกระจาย ขณะที่มลายูมุสลิมส่วนใหญ่อาศัยอยู่ที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้แก่ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ซึ่งมีประชากรชาติพันธุ์มลายูมุสลิมคิดเป็นร้อยละ 85 ของประชากรในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (Klein, 2010) เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่อภิปรายในส่วนนี้จะพิสูจน์ให้เห็นว่า กองทัพไทยขาดวิจักษณ์ญาณในเรื่องของการรับรู้ด้วยความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมที่หลากหลายในประเทศไทย

ภายใต้การปกครองของทหารกับการกดขี่ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ภาษา และการศึกษา

ในปี 1932 (พ.ศ. 2475) กลุ่มที่เรียกว่า “คณะราษฎร” ที่ประกอบด้วยปัญญาชน ข้าราชการรุ่นใหม่และกลุ่มนายทหารที่ได้ทำการโค่นล้มระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ นับตั้งแต่การปฏิวัติครั้งนั้นเป็นต้นมา รัฐประหารโดยทหารเกิดขึ้นอีกหลายต่อหลายครั้งในประเทศไทย เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปี 1932 (พ.ศ. 2475) เป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในประวัติศาสตร์การเมืองของประเทศไทย ซึ่งภาคใต้ตอนล่างก็ได้รับผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ครั้งนี้ สมาชิกคณะราษฎรบางคนมีบทบาทสำคัญในกำหนดชะตากรรมของภูมิภาคชายแดนภาคใต้ตอนล่าง สมาชิกสี่คนนั้นคือ นายบรรจง ศรีจรูญ แซ่มพรหมยงค์ ประเสริฐ ศรีจรูญ และ การิม ศรีจรูญ พวกเขาทั้งหมดเป็นมุสลิมจากกรุงเทพฯ (Banomyong, 2017) ในปี 1938 (พ.ศ. 2481) แปลก พิบูลสงคราม ซึ่งเป็นหนึ่งในแกนนำของคณะราษฎร ก่อรัฐประหารซ้ำเพื่อล้มรัฐบาล และได้เป็นนายกรัฐมนตรีต่อเป็นเวลาหกปี (อีกทั้งยังได้ดำรงตำแหน่งเดียวกันเป็นเวลาอีก 9 ปีหลังจากรัฐประหารอีกครั้งในปี 1948 (พ.ศ. 2491)) ในปี 1939 (พ.ศ. 2482) จอมพลแปลกนำ “รัฐนิยม” ซึ่งเป็นนโยบายการสร้างชาติโดยส่งเสริมชาตินิยมไทย (Stowe, 1991, p. 124) พลเมืองไทยทุกคนต้องปรับตัวให้เข้ากับมาตรฐานจริยธรรมและวิถีชีวิตที่เหมาะสมกับ “ประเทศที่ศิวิไลซ์” แต่การรณรงค์เพื่อส่งเสริมชาตินิยมไทยนั้นเป็นภัยคุกคามต่ออัตลักษณ์ของมลายูมุสลิม รัฐนิยมประกอบด้วยประกาศสิบสองฉบับที่มีการประกาศตั้งแต่ปี 1939 ถึง 1942 (พ.ศ. 2482-2485) รัฐนิยมฉบับที่สามประกาศว่า ทุกคนต้องเรียกตัวเองเป็นคนไทยเชื้อชาติไทยเพื่อสร้างความสามัคคีของชาติ และชาติพันธุ์อื่น ๆ รวมถึงมลายูมุสลิม ไม่ได้รับการยอมรับ ฉบับที่เก้าให้ทุกคนต้องพูดภาษาไทยเพราะภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ และฉบับที่สิบกำหนดให้คนไทยทุกคนต้องยึดถือหลักการแต่งกายแบบศิวิไลซ์ (Numnonda, 1978, pp. 234 - 247) ส่วนชาวมลายูแต่งกายด้วยผ้าโสร่ง เสื้อเชิ้ตแขนยาวและผ้ายาวสำหรับผู้หญิง ส่วนผู้ชายมลายูถูกห้ามใส่หมวกกะปิเยาะ และผู้หญิงก็ถูกห้ามไม่ให้ใส่ฮิญาบ (Che Man, 1990, p. 27) ซึ่งคำสั่งทางวัฒนธรรมเหล่านี้ถือว่าเป็นเมล็ดแห่งความขัดแย้ง และทำให้ชาวมลายูมุสลิมก็ยิ่งมีความรู้สึกแปลกแยกออกจากรัฐ

ในปี 1944 (พ.ศ. 2487) แม้จะมีการต่อต้านอย่างหนัก แต่รัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงครามพยายามจะล้มเลิกการบังคับใช้กฎหมายอิสลามในคดีเกี่ยวกับครอบครัวและมรดก (Che Man, 1983, p. 75) เติงกู อับดุล ญาลาล บิน เติงกู อับดุล มัดตาลิบ หรือว่าเป็นรู้จักกันในนาม อุดุล ณ สายบุรี ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากจังหวัดนราธิวาส และบุตรรองราชายบุรีองค์สุดท้าย ได้ยื่นคำร้องเรียนไปยังรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามเพื่อให้รัฐบาลแก้ไขปรับปรุงนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม

เพื่อปกป้องมรดกทางวัฒนธรรมของมลายูมุสลิมและบรรเทาความรู้สึกของประชาชนในพื้นที่ (Che Man, 1983, p. 75) แต่รัฐบาลกลับเพิกเฉยต่อคำร้องเรียนดังกล่าว หลังจากนายควง (เอกยวงศ์) ได้ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีคนถัดไป อุดุล ณ สายบุรี ก็ยื่นคำร้องเรียนอีกครั้ง แต่ไม่ได้รับความสนใจใด ๆ รัฐบาลเช่นเดียวกัน อุดุล ณ สายบุรีจึงรู้สึกหมดหวัง และอพยพไปมาเลเซียโดยไม่ได้ลาออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งต่อมาในภายหลังได้เข้าร่วมขบวนการแบ่งแยกดินแดน (Aphornsuvan, 2008, pp. 107 – 108) จอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นผู้นำทหารที่มลายูมุสลิมในยุคนั้นเกลียดชังมากที่สุด จอมพลแปลกต่อต้านแผนการปกครองตนเองของภาคใต้ตอนล่างที่นำเสนอโดย หนะยีสูลงอย่างเด็ดขาด หนะยีสูลงเป็นหนึ่งในผู้นำศาสนาอิสลามที่ได้รับความนิยมมากที่สุดจากชาวมลายูมุสลิม แต่ภายหลังก็เป็นเหยื่อของการบังคับสูญหายในสมัยที่สองของรัฐบาล ป. พิบูลสงคราม ที่พยายามจะบังคับให้ชาวมลายูยอมรับความเป็นไทย ตัวอย่างเช่น การบังคับให้ข้าราชการมลายูมุสลิมเปลี่ยนชื่อเป็นชื่อไทย การใช้ภาษามลายูถูกห้ามด้วยกฎหมาย (Che Man, 1983, p. 74) อิบราฮิม สุกรี อธิบายลักษณะของนโยบายผสมกลมกลืนภายใต้รัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงครามว่า

รัฐบาลบังคับให้มุสลิมแต่งตัวแบบตะวันตก ใครที่ฝ่าฝืนคำสั่งก็ถูกตำรวจจับกุมและซ้อมทรมาน รวมถึงอุลามา (ปัญญาชนอิสลาม) ด้วย ถ้าตำรวจเห็นคนที่ใส่ผ้าพันศีรษะ พวกเขาจะดึงเอามันออกและเหยียบผ้าดังกล่าว ส่วนแม่ค้าในตลาดที่ใส่ฮิญาบจะถูกตีด้วยด้ามปืน (Che Man, 1990, p. 27)

นโยบายบังคับการผสมกลมกลืนของพิบูลนั้นเป็นเหตุให้เกิดความโกรธเคืองในกลุ่มชนมลายูมุสลิม มีผลทำให้หลายคนข้ามชายแดน อพยพโยกย้ายไปอาศัยในรัฐกลันตันและตรังกานูของมาเลเซีย บางส่วนก็อพยพไปถึงประเทศอียิปต์และซาอุดีอาระเบีย พร้อมกันนี้ องค์การขบวนการแบ่งแยกดินแดนก็ได้เริ่มถือกำเนิดก่อตัวขึ้นมาเพื่อต่อต้านการกดขี่โดยรัฐบาลภายใต้การนำของจอมพลแปลก พิบูลสงคราม

สำหรับในช่วงของรัฐบาลจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ (1958-1963 พ.ศ. 2501-2506) ได้ใช้การพัฒนาสังคมเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการสร้างความสมานฉันท์แห่งชาติ สฤษดิ์เชื่อว่า การยกระดับสวัสดิการทางสังคมเศรษฐกิจของประชาชนจะสามารถลดระดับความขัดแย้งทางสังคมได้ พร้อมกับความสัมพันธ์และความเข้าใจซึ่งกันและกันที่ดีขึ้นระหว่างรัฐบาลกลางกับชาวบ้านในเขตชนบท สำหรับการพัฒนาของภูมิภาคปาตานี รัฐบาลใช้ยุทธศาสตร์ที่ให้ความสำคัญแก่การศึกษาเป็นประเด็นหลัก เป้าหมายของรัฐบาลสฤษดิ์อยู่ที่การปลูกฝังความจงรักภักดีต่อชาติไทยในกลุ่มของชนชาวมลายูมุสลิม โดยใช้วิธีในการปรับปรุงระบบการศึกษาไทยของพวกเขา รวมถึงเรื่องการเรียนรู้ภาษาไทยและเพิ่มความรู้ความเข้าใจเรื่องวัฒนธรรมไทยและประวัติศาสตร์ไทย รัฐบาลไม่ได้เพียงแค่ยกระดับการศึกษาแบบไทยสำหรับชาวมลายูมุสลิม หากแต่ยังยกเลิก ปอเนาะ ซึ่งเป็นระบบการศึกษาดั้งเดิมของชาวมลายูมุสลิม อย่างไรก็ตาม รัฐบาลจากภาคส่วนกลางยังรับรองเสรีภาพทางศาสนาในเรื่องกฎหมายครอบครัวและมรดก นโยบายสมานฉันท์ประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่งในการสร้างให้ชาวมลายูมุสลิมกลุ่มหนึ่งเกิด

ความจงรักภักดีต่อกรุงเทพฯ ถือเป็นจำนวนไม่น้อย หากจะว่าไป รัฐบาลมีเป้าหมายที่จะบรรลุเป้าหมายสองประการ ประการที่หนึ่งคือการสร้างพื้นที่การสื่อสารระหว่างมุสลิมกับรัฐบาลไทยให้มีความเข้าใจที่ดีต่อกันมากขึ้น ประการที่สอง คือการสร้างกลุ่มข้าราชการมุสลิมในระบบราชการไทย โดยมีเป้าหมายสูงสุดที่จะทำให้มีการได้รับความไว้วางใจและการยอมรับของมลายูมุสลิมต่ออำนาจของรัฐบาลให้มากขึ้น (Che Man, 1990, p. 49)

ตั้งแต่สมัยสุโขทัย จำนวนเด็กมลายูมุสลิมที่เข้าโรงเรียนไทยเพิ่มมากขึ้น แต่จำนวนที่เพิ่มมากขึ้นนั้นไม่ได้หมายความว่า ชาวมลายูมุสลิมจะละทิ้งประเด็นเรื่องการมองว่าการศึกษาไทยเป็นการคุกคามอัตลักษณ์ของความเป็นมลายู พวกเขาต้องส่งลูกหลานไปเรียนที่โรงเรียนไทยเพราะไม่มีทางเลือกอื่นเนื่องจากระบบการศึกษาป้อนะส่วนใหญ่ถูกทดแทนด้วยโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล แต่หากมองในทางกลับกัน ก็มีคนมลายูมุสลิมหลายคนที่มีมองว่าการศึกษาระบบไทยจะเพิ่มโอกาสการทำงานและมีโอกาสทางด้านสังคมและเศรษฐกิจมากขึ้น คนมลายูกลุ่มนี้เชื่อว่าการยอมปรับตัวเข้ากับระบบราชการเป็นสิ่งที่ดีเพราะจะทำให้เกิดการมีอาชีพการงานที่มั่นคงและเอื้อต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตได้อีกด้วย มลายูมุสลิมที่ผ่านระบบการศึกษาไทยก็มีโอกาสที่จะทำงานในระบบราชการหรือเป็นข้าราชการมากกว่าอีกด้วย

มาถึงหกทศวรรษที่แล้ว คนมลายูมุสลิมหลายคนไม่ต้องการจะส่งลูกหลานไปเรียนที่โรงเรียนของรัฐบาลไทย พวกเขาเลือกโรงเรียนป้อนะมากกว่า ชาวบ้านบางคนมองว่า การยึดถืออิสลามกับความเป็นชาติพันธุ์มลายูเป็นสิ่งเดียวกัน สำหรับพวกเขา ภาษามลายูเป็นภาษาของศาสนาอิสลาม ถ้ารัฐบาลกลางบังคับให้พวกเขาเรียนภาษาไทยและทอดทิ้งภาษามลายูก็จะถูกมองว่าเป็นการต่อต้านอิสลาม (Maluleem, 2538, p. 87) เพื่อนของผู้เขียนคนหนึ่งเป็นมุสลิมจากภูเก็ต เธอเล่าให้ฟังว่า เมื่อบิดาของเธอมาเยี่ยมเธอที่ปัตตานีและไปมัสยิดใกล้บ้านของเธอ คนในพื้นที่บางคนที่อยู่มัสยิดถามว่าทำไมเขาสามารถอ่านอัล-กุรอานได้ทั้ง ๆ ที่เขาไม่สามารถสื่อสารเป็นภาษาอิสลาม สิ่งที่คุณในมัสยิดต้องการจะถามก็คือ ทำไมบิดาของเธอถึงพูดภาษามลายูไม่ได้ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า คนที่อยู่ในปัตตานียังมองว่าอัตลักษณ์ชาติพันธุ์มลายูกับอัตลักษณ์ทางศาสนาอิสลามเป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งเป็นความเข้าใจผิดเป็นผลมาจากระบบการศึกษาที่อ่อนแอและการต่อต้านของชาวมลายูมุสลิมต่อการเรียนรู้อำนาจไทย บาร์บารา วิททิงแฮม-โจนส์ (Barbara Whittingham Jones) นักข่าวชาวอังกฤษ ตั้งข้อสังเกตในปี 1940 (พ.ศ. 2483) ว่า

เนื่องจากว่า ชาวมลายูปฏิเสธที่จะส่งลูกหลานของพวกเขาไปเรียนที่โรงเรียนของสยาม และยังปฏิเสธที่จะเรียนรู้แม้แต่ความรู้ระดับพื้นฐานของภาษาไทยอย่างดื้อรั้น (ตลอดการเดินทางของดิฉันที่ปัตตานี ดิฉันได้เจอกับหะยีคนหนึ่ง ซึ่งเป็นบุคคลเพียงผู้เดียวที่สามารถอ่าน

และเขียนภาษาไทยได้) ความด้อยพัฒนาทางด้านการศึกษาของพวกเขาเป็นอุปสรรคสำหรับการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจด้วย (Whittingham-Jones, 1947)

ภายใต้การปกครองของทหารกับการคอร์รัปชัน

ปัญหาอีกประการหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อความชอบธรรมของการปกครองไทยก็คือปัญหาคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายภายใต้ระบอบเผด็จการทหาร ในช่วงที่ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี สฤษดิ์ได้สะสมทรัพย์สินส่วนตัวจำนวนมหาศาลจากการทุจริต (Che Man, 1983, p. 56) ปัญหาเดียวกันก็เกิดขึ้นภายใต้รัฐบาลของ พล.อ. ถนอม กิตติขจร (1963-19873 พ.ศ. 2506-2516) และรองนายกรัฐมนตรี พล.อ. ประภาส จารุเสถียร (Che Man, 1983, p. 56) นักวิชาการชาวอเมริกัน เอ็ม. แลด์ทอมัส (M. Ladd Thomas) ซึ่งเป็นหนึ่งในนักวิชาการต่างประเทศกลุ่มแรก ๆ ที่เก็บข้อมูลทำงานวิจัยเกี่ยวกับภาคใต้ตอนล่าง เขาเล่าประสบการณ์ของเขาในทศวรรษ 1950 และ 1960 ให้ผู้เขียนฟัง ซึ่งศาสตราจารย์โทมัสได้เล่าว่า วันหนึ่งในระหว่างที่เขากำลังสัมภาษณ์ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส ในช่วงของการสัมภาษณ์ รองผู้ว่าฯ หนุมที่เพิ่งได้รับการแต่งตั้งวิ่งเข้ามาในห้อง รองผู้ว่าฯ คนนั้นรับรายงานว่า ตำรวจชายแดนได้ทำการจับกุมกลุ่มพ่อค้าที่ข้ามแม่น้ำสุไหลโกลก ซึ่งได้ใช้เรือขนย้ายลักลอบนำเข้าอาวุธเถื่อนเข้าประเทศ โทมัสอธิบายว่า สีหน้าของรองผู้ว่าฯ ในขณะนั้นได้แสดงความไม่สบายใจ พร้อมขอให้รองผู้ว่าฯ ออกจากห้องโดยกล่าวว่า “เราค่อยคุยเรื่องนี้กันทีหลัง” หลังจากนั้นไม่นาน ศาสตราจารย์โทมัสมาทราบภายหลังว่า รองผู้ว่าฯ หนุมนายนั้นที่วิ่งเข้ามาในห้องระหว่างที่ศาสตราจารย์โทมัสทำการสัมภาษณ์เจ้านายของเขา ขณะนี้ได้ถูกส่งย้ายตัวไปประจำจังหวัดอื่น ต่อมาภายหลัง ศาสตราจารย์โทมัสก็ต้องตกใจอีกครั้งหลังจากทราบว่า เจ้าของเรือที่ใช้ในการลักลอบนำเข้าอาวุธนั้นเป็นเรือของรองนายกรัฐมนตรี ศาสตราจารย์ชาวอเมริกันคนนั้นตกใจมากเพราะไม่เคยคาดคิดว่า ข้าราชการชั้นสูงระดับนี้จะกล้ากระทำการทุจริตได้ขนาดนี้ ผู้เขียนจึงถามศาสตราจารย์โทมัสว่า รองนายฯ คนนั้นชื่ออะไร โทมัสหัวเราะเบา ๆ ก่อนจะตอบว่า “เธอสามารถเห็นชื่อของเขาทุกหนแห่งในจังหวัดนั้น” ศาสตราจารย์โทมัสยังเล่าให้ผู้เขียนฟังอีกว่า รองนายฯ ท่านนี้เป็นคนที่พาเขามาที่ภาคใต้ตอนล่างด้วยตนเองอีกด้วย วันหนึ่ง ศาสตราจารย์โทมัสกับรองนายฯ คนดังกล่าวได้เดินเล่นที่ทุ่งนาที่กว้างใหญ่แห่งหนึ่ง ระหว่างที่เดิน ๆ กันอยู่ รองนายฯ ได้หยุดเดินกะทันหัน แล้วหันไปมองทุ่งนา พลังผายมือกวาดไปทั่วทุ่งนา ดังกล่าวแล้วกล่าวว่า “นี่คือที่ดินของผม” จากนั้นเขาก็ชี้ไปทุกทิศรอบ ๆ ตัว พลังกล่าวว่า “นี่ก็ที่ดินของผม...ที่นั่นด้วย...ที่โน่นด้วย ถ้าคุณอยากจะทำบ้านแถวนี้ ผมจะให้ที่ดินกับคุณได้เลย”

เรื่องประสบการณ์ของศาสตราจารย์โทมัสในเมื่อท่านทำงานภาคสนามที่ภาคใต้ตอนล่างนั้นชี้ให้เห็นว่า ผู้ปกครองทหารมีอำนาจแค่ไหนและทำการทุจริตมากน้อยแค่ไหน การปกครองโดยทหารยังดำเนินต่อไปในทศวรรษ 1970 และ 1980 พล.อ. เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตั้งแต่ 1977-1980 (พ.ศ. 2520-2523) และคนต่อไปคือพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เขาเป็นนายกรัฐมนตรีโดยได้รับการสนับสนุนของพระมหากษัตริย์แต่ไม่มีการเลือกตั้ง เขาดำรงตำแหน่งตั้งแต่ 1980 ถึง 1988 (พ.ศ. 2523-2531) ภายใต้การปกครองรัฐบาลเปรม แม่ทัพภาคที่ 4 ในขณะนั้น พล.ท. หาญ ลีนานนท์ ดำเนินนโยบายได้เริ่มเย็น เพื่อการจัดการใช้ความรุนแรงจากภาคใต้ตอนล่าง (Campbell, 1982). โดยนำ

การยกระดับสังคมเศรษฐกิจ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการสร้างความไว้วางใจกับคนมลายูมุสลิมในพื้นที่ (Chambers & Waitookiat, 2019) พล.ท. หาญยังช่วยการจัดตั้งศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) เมื่อวันที่ 20 มกราคม 1981 (พ.ศ. 2524) ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี 8/1981 (McCargo, 2006, p. 43) ในระหว่างที่ผู้เขียนได้เก็บข้อมูลในการทำงานวิจัยภาคสนาม ผู้เขียนพบว่า หมู่บ้านหลายแห่งแถวเขื่อนบางลาง อ.บันนังสตา มีคนที่อพยพมาจากจังหวัดพัทลุง นครศรีธรรมราชและสุราษฎร์ธานีตามนโยบาย ได้รื้อฟื้น เช่น บ้านฉลองชัยมีผู้อาศัยเป็นผู้อพยพมาจากจังหวัดพัทลุงตั้งแต่ปี 1983 (พ.ศ. 2426) ส่วนบ้านสันติและบ้านสายสุราษฎร์เป็นหมู่บ้านที่ถูกเปิดตามการนำของ พล.ท. หาญ ในปี 1983 (พ.ศ. 2426) เช่นกัน สิ่งที่น่าสนใจก็คือ นโยบายได้รื้อฟื้น มีความเหมือนกับนโยบายผสมกลมกลืนและนิคมสร้างตนเองของรัฐบาลสฤษดิ์ ตามโครงการดังกล่าว มี 15,000 ครอบครัวอพยพจากภาคอีสานมายังสตูล ปัตตานี ยะลา นราธิวาสและสงขลา (Haemindra, 1977, p. 103) รัฐบาลให้ที่ดิน 18-25 ไร่แก่แต่ละครอบครัว เจ้มนมองว่า เป้าหมายหลักของโครงการนิคมสร้างตนเองนั้นคือการผสมกลมกลืนพื้นที่ที่มีประชาชนมลายูมุสลิมหนาแน่นให้มีความเป็นไทยมากขึ้น (Che Man, 1983, p. 78) บุราฮานูติน อูเซ็ง อดีต ส.ส. จากจังหวัดยะลา เล่ากับผู้เขียนว่า ชาวบ้านมุสลิมที่เคยอาศัยอยู่ในเขตนั้นยังมีความโกรธแค้นที่ถูกยึดที่ดินของพวกเขาเพื่อให้กับผู้อพยพใหม่ บุราฮานูตินกล่าวอีกว่า พื้นที่แถวเขื่อนบางลางก็คงจะเป็นพื้นที่ที่มีการใช้ความรุนแรงมากที่สุดเนื่องจากมีความขัดแย้งระหว่างผู้ที่อาศัยดั้งเดิมกับกลุ่มผู้อพยพเข้ามา ดังนั้น เช่นเดียวกันกับบรรดาผู้ที่ดำรงตำแหน่งเดียวกัน นโยบายของ พล.อ. เปรมก็สร้างเงื่อนไขของความขัดแย้งในพื้นที่แห่งนี้

ตั้งแต่ปี 1932 (พ.ศ. 2475) พวกนายพลไทยได้ก่อการรัฐประหารซ้ำแล้วซ้ำเล่า และจุดยืนชาตินิยมสุดโต่งของนายพลเหล่านี้ นโยบายผสมกลมกลืนก็เป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งในภูมิภาคใต้สุดของประเทศ การแสวงหาอำนาจ การทุจริตและการกดขี่โดยรัฐบาลทหารนั้นสร้างความคับข้องใจในหมู่มลายูมุสลิม รัฐบาลทหารคิดว่า นโยบายผสมกลมกลืนจะสามารถทำให้มลายูมุสลิมเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยอย่างสมบูรณ์ แท้จริง ๆ แล้วนโยบายดังกล่าวกลับยิ่งสร้างความรู้สึกแปลกแยกในหมู่มลายูมุสลิมมากขึ้น

ภายใต้การปกครองของรัฐทหารกับตัวแทนทางการเมืองของชาวมลายูมุสลิม

ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีการเลือกตั้งเป็นระลอก ๆ ระหว่างทศวรรษ 1950 ถึง ทศวรรษ 1980 ก็ตาม ถือได้ว่ามากกว่าครึ่งหนึ่งของการเลือกตั้งที่พื้นที่ชายแดนสามจังหวัดภาคใต้ได้รับผลกระทบจากการทุจริตและการใช้อำนาจในทางที่ผิดของบรรดาผู้นำรัฐบาลทหาร ไม่เพียงแต่ใช้อำนาจในการแทรกแซงการเลือกตั้ง แต่พวกเขายังใช้วิธีการข่มขู่บรรดาผู้ลงสมัครจากภาคใต้ตอนล่างที่พวกเขามองว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ ตัวแทนของมลายูมุสลิมคนสำคัญหลายคน เช่น หะยีสุหลง หะยีอาหมิน (โต๊ะมีนา) และสิดดิก สารีฟ เป็นบุคคลที่ได้รับความเคารพจากผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเนื่องจากมีจุดยืนที่คงเส้นคงวาและความกล้าแสดงออกความเห็น แต่ฝ่ายรัฐบาลมองว่าบุคคลเหล่านี้เป็นพวกแยกแยะดินแดนที่พยายามจะทำลายเสถียรภาพของรัฐบาลและสร้างความคลอนแคลน ผลที่ตามมาก็คือ มลายู

มุสลิมรู้สึกที่ว่า รัฐบาลไทยพยายามสกัดกั้นไม่ให้พวกเขาเข้าถึงความเดือดร้อนที่กำลังประสบอยู่โดยอาศัยการข่มขู่ผู้นำของพวกเขา

หะยีสุหลง: ผู้ร้ายในสายตาของรัฐบาลไทย

ทวน กูรู หะยีมุฮัมหมัด ซูลุม บิน หะยีอัब्ดุล กาดิร บิน มุฮัมหมัด อัล-ฟาฏอนี (Tuan Guru Haji Muhammad Sulum bin Haji Abdul Kadir bin Muhammad al-Fathoni) หรือเป็นที่รู้จักกันในนาม หะยีสุหลง (1895-1954 พ.ศ. 2438-2497) (Khuntongpetch, 2004, p. 13) เป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในประวัติศาสตร์ปาตานีสสมัยใหม่ด้วยคุณงามความดีอันมหาศาลต่อภาคใต้ตอนล่าง หะยีสุหลงทุ่มเทพลังของตนเพื่อยกระดับการศึกษาอิสลามที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากเป็นผู้นำทางศาสนาที่มีบารมี หะยีสุหลงยังเป็นหนึ่งในมลายูมุสลิมรุ่นแรกที่กล้าเรียกร้องการปกครองด้วยตนเองสำหรับภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทยด้วย หะยีสุหลงทำการต่อสู้เช่นนี้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต แต่ในที่สุดท้ายก็ต้องจำยวราคาด้วยชีวิตของตน เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 1954 (พ.ศ. 2497) หะยีสุหลง พร้อมกับลูกชายคนโต และเพื่ออีกสองคน เดินทางออกจากปัตตานีไปสงขลา เพื่อเจอกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่หลังจากนั้นไม่มีใครเห็นหะยีสุหลงและอีกสามคนนั้นเลย (Tohmeena, 1979, p. 25) เรื่องราวของหะยีสุหลงชี้ให้เห็นว่า นักเคลื่อนไหวทางการเมืองที่กล้าแสดงพุดคนหนึ่งจะเป็นเหยื่อของระบอบชาตินิยมอันแข็งแกร่ง แต่เรื่องราวของหะยีสุหลงเป็นที่เรื่องที่เล่ากันอย่างแพร่หลายในการต่อสู้ของชาวมลายูมุสลิมและการกดขี่ของรัฐบาลไทย

หะยีสุหลงเกิดที่หมู่บ้านอาเนาะรู ซึ่งเป็นชุมชนแห่งหนึ่งในเขตอำเภอเมืองปัตตานี เขาได้รับการศึกษาขั้นแรกที่ปอเนาะบานา ซึ่งเป็นโรงเรียนปอเนาะชื่อดังแห่งหนึ่งของโต๊ะครู แวมุซอ ซึ่งเป็นปอเนาะ ที่อยู่ใกล้บ้าน และเขาได้เรียนภาษามลายู ภาษาอาหรับและอิสลามศึกษา เมื่อหะยีสุหลงมีอายุ 12 ปี บิดาส่งหะยีสุหลงไปเรียนที่เมืองเมกเกะเพื่อยกระดับความรู้ทางด้านศาสนาอิสลามและภาษาอาหรับ ในสมัยนั้น ผู้ที่ได้รับการศึกษาทางด้านศาสนาที่เมกเกะได้รับความเคารพอย่างสูงจากชาวบ้านมลายูมุสลิม ในสังคมมุสลิมดั้งเดิมอย่างเช่นปาตานี ผู้ชายที่ได้รับการศึกษาอิสลามที่เมกเกะจะได้รับฉายาเป็น “หะยี” หรือ “ฮัจญี” นำหน้าชื่อตน คนเหล่านี้ไม่ใช่แค่ได้รับความเคารพจากชาวบ้าน แต่ฉายา “หะยี” นั้นสามารถใช้เป็นขั้นตอนที่จะเป็นผู้นำทางศาสนาที่ได้รับความเคารพในประเทศบ้านเกิดด้วย

หลังจากศึกษาและอาศัยอยู่ที่ซาอุดีอาระเบียเป็นเวลา 20 ปี หะยีสุหลงได้เดินทางกลับมาที่บ้านเกิดพร้อมกับภรรยา เจ๊ะ เยาะห์ ในปี 1927 (พ.ศ. 2470) การกลับมาครั้งนี้ทำให้หะยีสุหลงรู้สึกสะเทือนใจ เขาไม่เคยนึกว่าสถานการณ์ที่ภาคใต้ยิ่งแย่งและชุมชนของเขาต้องเผชิญหน้ากับปัญหาหลายอย่างถึงแม้ว่าปาตานีอยู่ไม่ไกลจากช่องแคบมะละกา ซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางของอิสลามที่เก่าแก่ที่สุดในภูมิภาค และมีบรรดาผู้นำศาสนาหลายคนที่ได้รับการศึกษาที่เมกเกะก็ตาม แต่หะยีสุหลงมองว่า การศึกษาของอิสลามในภูมิภาคนี้แทบจะไม่มีการพัฒนาการที่ต่างไปจากตอนที่เขาเดินทางจากปัตตานีเมื่อเขามีอายุ 12 ปีเลย และยังมีอุปสรรคหลายอย่างในภูมิภาคนี้ว่าด้วยการศึกษาศาสนาอิสลามที่เป็นไปอย่างถูกต้อง แต่สิ่งที่น่าท้อใจมากที่สุดสำหรับหะยีสุหลงก็คือ มลายูมุสลิมในพื้นที่หลายคนยังคงเชื่อในเรื่องภูติผีไสยศาสตร์ หะยีสุหลงสังเกตว่า อิสลามศึกษาในโรงเรียนปอเนาะหลายแห่งยังอยู่ในระดับเท่ากับสมัยแรก ๆ

ของอิสลามในเมื่อท่านมีมุฮัมมัดเริ่มเผยแพรศาสนาอิสลามเมื่อศตวรรษที่ 6 (Khuntongpetch, 2004, p. 16) ความด้อยพัฒนาของอิสลามศึกษาในพื้นที่ทำให้หะยีสุหลงวิตกกังวลมาก และเขาก็พบว่าหลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียนปอเนาะหลายแห่งล้าสมัยแล้ว แทนที่จะสนใจการสอนหลักการในอิสลามตามอัล-กุรอานและหะดีษ โรงเรียนปอเนาะเหล่านี้ยังสอนหลักคำสอนเกี่ยวกับโลกหน้า ยิ่งไปกว่านั้น หะยีสุหลงก็ทราบว่าหลายคนในพื้นที่สนใจการรับเงินบริจาคชะกาตมากกว่าการสอนนักเรียนหลังจากพิจารณาอย่างถี่ถ้วน หะยีสุหลงจึงตัดสินใจที่จะปักหลักอาศัยอยู่ปัตตานีแทนที่จะกลับไปเมกกะเป้าหมายหลักของเขาก็คือการแบ่งปันความรู้ให้แก่คนในพื้นที่ที่ขาดโอกาสที่จะเข้าถึงการศึกษาศาสนาอิสลามอย่างมีคุณภาพ

หลังจากนั้นหะยีสุหลงเริ่มสามารถที่จะสร้างชื่อเสียงมากขึ้นจากการบรรยายศาสนาตามหมู่บ้านต่าง ๆ เพราะเขามีวิธีการสอนและการบรรยายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งหลายคนอธิบายว่าเป็นการสอนที่มีชีวิตชีวาและสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ฟังได้เป็นอย่างดี ดังนั้นการบรรยายศาสนาของเขาจึงมีแรงดึงดูดใจสำหรับคนในพื้นที่ (จากการสัมภาษณ์คุณเด่น โต๊ะมีนาที่ปัตตานี) หะยีสุหลงยังใช้เรื่องตลกและเล่นมุขในการสอนศาสนาเพื่อให้ประเด็นต่าง ๆ ที่เข้าใจได้ยากให้เข้าถึงชาวบ้านได้ง่ายขึ้น ความนิยมของหะยีสุหลงจึงเพิ่มมากขึ้นในหมู่ประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้เขายังพบว่า ชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ล้วนตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนหลักการอิสลามจากอัล-กุรอานและหะดีษ เมื่อเป็นดังนี้ หะยีสุหลงจึงวางแผนขั้นต่อไปเพื่อจัดตั้งโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามที่มีคุณภาพสูงสำหรับคนในพื้นที่ ถือเป็นการช่วยบรรดานักเรียนที่มาจากครอบครัวยากจนที่ไม่สามารถเดินทางไปเมกกะเพื่อได้รับการศึกษาทางด้านอิสลามศึกษาในระดับสูง

อย่างไรก็ดี หะยีสุหลงประสบกับอุปสรรคในการสร้างโรงเรียนเพราะเกิดข้อพิพาทขัดแย้งกับพระพิพิธภักดี (ตนกูมุกดา อับดุลบุตร) อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล และเป็นบุตรของสุลต่านองค์สุดท้ายของยะหริ่ง ปัตตานี พระพิพิธภักดีมองว่าหะยีสุหลงเป็นคนที่เข้ามาใหม่ที่เขาเข้ามาทำลายชนชั้นสูงดั้งเดิมของพื้นที่ ความขัดแย้งระหว่างทั้งสองคนนี้ยังคงฝังรากลึก ลึกจนถึงระดับที่แต่ละตระกูลต่างประกาศตนเป็นผู้แข่งขันในข้อขัดแย้งในการชิงที่นั่งการเลือกตั้งระดับชาติทุกครั้งจนถึงบัดนี้ (สัมภาษณ์คุณเด่น โต๊ะมีนา, และดูบูนอรี ยีหะมะ, 2549)

เมื่อความนิยมต่อหะยีสุหลงเพิ่มมากขึ้น โต๊ะครูรุ่นเก่าหลายคนก็เริ่มแสดงความเป็นปรปักษ์ต่อหะยีสุหลง พวกเขาวิจารณ์เขาต่อความนิยมชมชอบที่ผู้คนมีต่อหะยีสุหลง และอาจจะมองว่าการเรียนของเขาในอิสลามศึกษาที่เมกกะเป็นภัยคุกคามต่อแนวคิดแบบเก่า โต๊ะครูรุ่นเก่าเหล่านี้จึงรายงานฝ่ายรัฐบาลเพื่อทำลายชื่อเสียงของหะยีสุหลง ในปี 1927 (พ.ศ. 2470) พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี เรียกตัวหะยีสุหลงเพื่อสอบถามเพราะโต๊ะครูบางคนรายงานว่า หะยีสุหลงมีพฤติกรรมที่น่าสงสัย และอาจจะเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ หลังจากจับฟังคำชี้แจงของหะยีสุหลง พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ ตัดสินใจจะปล่อยตัวเขา แต่ฝ่ายรัฐก็ยังเพ่งเล็งกิจกรรมของเขาอย่างต่อเนื่อง

หะยีสุหลงเองก็ทราบดีว่า โต๊ะครูรุ่นเก่าหลายคนไม่ชอบเขา แต่เขาก็ทุ่มเทในการทำงานของเขา ดังเช่น เขาอธิบายว่า:

ข้าพเจ้าไม่เคยสนใจในข่าวลือและข้อกล่าวหาเท็จเหล่านี้เพราะข้าพเจ้าไม่ได้กระทำความผิดกฎหมายของประเทศ ถ้าเราตั้งใจจะรับใช้สังคม อุปสรรคก็ย่อมเกิดขึ้น ท่านนบีมุฮัมมัด (ศ็อลฯ) ก็พบกับอุปสรรคต่าง ๆ ในเมื่อท่านเผยแพรศาสนาอิสลาม ถึงแม้ว่าเรามีความรู้เกี่ยวกับอิสลาม แต่ถ้าเราหวาดกลัวมากเกินไปจนถึงไม่กล้าที่จะปฏิบัติตามศาสนาของเรา รุ่นต่อไปจะกล่าวหาพวกเรา ในโลกนี้ ไม่มีอะไรที่สำคัญกว่าการดำเนินการต่อสู้ (ญิฮาด) เพื่อศาสนาของพวกเรา (Khuntongpetch, 2004, p. 17)

หะยีสุหลงไม่ใช่แค่ได้รับความเคารพในฐานะเป็นผู้นำศาสนาเท่านั้น แต่เขายังมีบทบาทในการหาเสียงเลือกตั้งระดับชาติด้วย โอคกี้ (Ockey) มีความเห็นว่า ความต้องการที่จะนำความยุติธรรมสู่ภาคใต้ตอนล่างและบรรลุปกครองตนเองของมลายูมุสลิมเป็นเหตุให้หะยีสุหลงมีส่วนร่วมในการเมืองระดับชาติ เขาจัดตั้งขบวนการที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันมากกว่าการแยกตัวออกจากประเทศไทย (Ockey, 2008, p. 130) นอกจากมลายูมุสลิม เขาก็ยังได้รับการสนับสนุนจากคนไทยระดับชาติ ดังเช่น เจริญ สืบแสง ปรีดี พนมยงค์ (หนึ่งในบุคคลสำคัญในคณะราษฎร และอดีตนายกรัฐมนตรี) และประธานคณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย แหม่ม พรหมยงค์ เนื่องจากความนิยมที่นับวันก็ยิ่งเพิ่มขึ้น หะยีสุหลงจึงเริ่มที่จะได้รับความสนใจจากสื่อต่างประเทศด้วย นอกเหนือจากการสนับสนุนทางการเมืองและความนิยม หะยีสุหลงยังมีแรงจูงใจในการต่อสู้เพื่อนำข้อเสนอของเขาเรื่องการปกครองตนเองของชาวมลายูมุสลิม ตัวอย่างเช่น เขาได้เห็นด้วยสายตาของตัวเองว่า พลเมืองมลายูมุสลิมถูกเจ้าหน้าที่รัฐกดขี่อย่างโหดร้าย ฝ่ายรัฐใช้วิธีวิสามัญฆาตกรรมเพื่อปราบการต่อต้านและลงโทษพลเมืองที่วิจารณ์หรือไม่เห็นด้วยกับนโยบายของรัฐ นอกจากนี้ ยังมีเจ้าหน้าที่ที่ทุจริตเรียกเงินจากชาวบ้านมลายูมุสลิม และเนื่องจากว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ในภาษามลายู จึงมักตกเป็นเหยื่อของการใช้อำนาจที่ผิดโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐ ถ้าชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือ พวกเขาอาจจะถูกจำคุกหรือถูกสังหารโดยเจ้าหน้าที่ที่ทุจริตด้วย (Tohmeena, 1979, p. 25)

ในวันที่ 3 เมษายน 1947 (พ.ศ. 2490) หะยีสุหลงได้ยื่นข้อเสนอการปกครองตนเองให้แก่รัฐบาลของ พล.ร.ต. ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ ซึ่งเป็นรัฐบาลที่ได้รับการสนับสนุนจาก ปรีดี พนมยงค์ ข้อเสนอแนะนั้นเป็นดังต่อไปนี้ 1) ขอให้แต่งตั้งบุคคลคนหนึ่งซึ่งมีอำนาจเต็มมาปกครองในปาตานีอันไพศาล (โดยรวม 4 จังหวัด คือ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล เป็นเขตปกครองตนเองเขตเดียว) ให้มีอำนาจที่จะปลด ระงับ หรือโยกย้ายข้าราชการได้ บุคคลผู้นี้จักต้องถือกำเนิดในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่งของ 4 จังหวัด และจักต้องได้รับการเลือกตั้งมาจากประชาชนใน 4 จังหวัดนั้น 2) ข้าราชการใน 4 จังหวัดจักต้องเป็นมุสลิมจำนวน 80 % 3) ให้ใช้ภาษามลายูเป็นภาษาราชการของ 4 จังหวัด (พร้อมกับภาษาไทย) 4) ให้ภาษามลายูเป็นภาษากลางของการสอนในโรงเรียนชั้นประถมศึกษา 5) ให้ใช้กฎหมายมุสลิมในศาลศาสนา แยกออกไปจากศาลจังหวัด 6) ภาษีเงินได้และภาษีทั้งปวงที่เก็บจากประชาชนใน 4

จังหวัดจันทบุรีใช้จำแนกเฉพาะใน 4 จังหวัดเท่านั้น 7) ให้จัดตั้งคณะกรรมการมุสลิมมีอำนาจเต็มในการดำเนินการเกี่ยวกับคนมุสลิมทุกเรื่อง โดยให้อยู่ในอำนาจสูงสุดของผู้นำตามข้อ 1 (Funston, 2008, p. 48)

สำหรับชนกลุ่มน้อยในประเทศที่เป็นประเทศชาตินิยมอย่างประเทศไทย การยื่นข้อเรียกร้อง เช่นนี้ถือเป็นการกระทำที่ถือว่าอาชญากรรม การเคลื่อนไหวครั้งนี้กระตุ้นให้ชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่มีส่วนร่วมในระบบการเมืองระดับชาติมากขึ้น ที่จริงแล้วข้อเรียกร้องเจ็ดข้อสำหรับการปกครองตนเองนั้น เป็นผลที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างชาวบ้าน อุลามา (ปัญญาชนอิสลาม) และนักการเมืองท้องถิ่นในภาคใต้ตอนล่าง มีผู้คนกว่าหนึ่งร้อยคนที่ให้ความร่วมมือเพื่อยื่นข้อเสนอดังกล่าว สิ่งที่ควรสังเกตก็คือ หะยีสุหลงและประชาคมมลายูมุสลิมเรียกร้องการปกครองตนเองผ่านสันติวิธีตามครรลองแห่งประชาธิปไตยโดยมีความร่วมมือทางการเมืองอันมีประสิทธิภาพระหว่างประชาคมมลายูมุสลิมกับหะยีสุหลง โอ๊กก็มองว่าถึงแม้ว่าสังคมภาคใต้ตอนล่างได้รับผลกระทบกระเทือนจากรัฐบาลอำนาจนิยมหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทุจริตที่กดขี่มลายูมุสลิมซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย แต่ความจริงแล้วการมีส่วนร่วมในการเมืองผ่านวิธีการประชาธิปไตยนั้นส่งเสริมการสร้างสามัคคีในภาคใต้ตอนล่าง (Ockey, 2008, p. 125) ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ มีความเห็นว่า มลายูมุสลิมเลือกที่จะต่อต้านรัฐไทยเพื่อแสวงหาทางออกจากความเดือดร้อน ธเนศอธิบายต่อว่า ข้อเรียกร้องสำหรับการปกครองตนเองของหะยีสุหลงอาจจะเป็นการเคลื่อนไหวภาคประชาสังคมที่เรียกร้องสิทธิอย่างเป็นรูปเป็นร่างครั้งแรกในประเทศไทย (Aphornsuvan, 2006, p. 59) แน่นอนว่า กระบวนการตามครรลองประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาสังคมในการเมืองที่ภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทยนั้นเกิดขึ้นเพราะหะยีสุหลง ซึ่งภายหลังได้รับเลือกเป็นประธานของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี หะยีสุหลงเป็นตัวแทนของมลายูมุสลิมและเป็นตัวละครหลักในการต่อสู้เพื่อเรียกร้องการปกครองตนเอง หะยีสุหลงอธิบายถึงการเคลื่อนไหวของตนไว้ว่า

ฝ่ายรัฐกดขี่พลเมืองอย่างหนักในขณะนั้น ในกรณีที่มีความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับฝ่ายรัฐ และฝ่ายรัฐรู้สึกไม่พอใจก็จะควบคุมตัว ยิง หรือฟ้องพวกเขาโดยมีข้อหาว่าต่อต้านอำนาจรัฐ เหตุการณ์ลักษณะนี้ไม่ได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านสองสามแห่งเท่านั้น แต่เกิดขึ้นกับคนจำนวนถึงสิบคนในทุก ๆ อำเภอ ถ้ามีคนที่ยพยายามจะเจรจากับฝ่ายรัฐโดยอาศัยวิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมาย คนนั้นจะถูกใส่ข้อกล่าวหาเพิ่มเติมด้วย (Khuntongpetch, 2004, p. 86)

ข้อเสนอเจ็ดข้อมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองชาวมลายูมุสลิมจากอำนาจของรัฐไทย สงครามโลกครั้งที่สองทำให้สถานการณ์สังคม-เศรษฐกิจในภาคใต้ของประเทศไทยเลวร้ายลง ซึ่งสถานการณ์เช่นนี้ยิ่งส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับชาวบ้าน ภายใต้การปกครองของรัฐรวมศูนย์ต่อพื้นที่อันห่างไกลแห่งนี้ การฉ้อราษฎร์บังหลวงและการใช้อำนาจในทางที่ผิดมีมากขึ้น และเจ้าหน้าที่ก็ยิ่งเอาเปรียบชาวมลายูมุสลิมเพราะชาวมลายูที่สามารถพูดภาษาไทยได้มีจำนวนน้อยมาก ผู้ให้สัมภาษณ์หลายคนเล่าเรื่องประสบการณ์ของเพื่อนหรือญาติที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐใน

สมัยนี้ กระบวนการยุติธรรมขาดประสิทธิภาพและไม่เป็นที่พึงสำหรับชาวมลายูมุสลิมที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนภาษาไทยได้ หรือมีทักษะภาษาไทยที่จำกัด มีคนเล่าว่า คนที่กล้าที่จะเผชิญหน้ากับเจ้าหน้าที่ของรัฐไทยมักจะถูกขู่ฆ่าหรือถูกจำคุก เจ้าหน้าที่บางคนก็จะจัดการคนเหล่านี้ด้วยการอุ้มและฆ่าพวกเขาทั้งในสวนยางที่อยู่ห่างไกล หรือไม่ก็ทั้งศพของพวกเขาลงในแม่น้ำ บางคนก็สามารถหนีตัวรอดได้ในวินาทีสุดท้าย แต่ต้องทิ้งบ้านเกิด หลายคนก็หนีตัวรอดก็จะเข้าป่าในเขตภูเขาบูโด และเข้าร่วมกับฝ่ายขบวนการ เรื่องเล่าที่ได้จากชาวบ้านมลายูมุสลิมทั้งหมดนั้นมองว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ร้าย ถึงแม้ว่าไม่มีหลักฐานชัดที่เจนที่สามารถพิสูจน์ความจริงได้ก็ตาม

หะยีสุหลงตระหนักว่า ปัญหาเรื้อรังระหว่างคนในพื้นที่กับเจ้าหน้าที่ไทยมีมากขึ้น เขาจึงยื่นข้อเสนอเจ็ดข้อเพื่อให้เป็นตัวเชื่อมระหว่างชุมชนมลายูมุสลิมกับรัฐบาลกลางที่กรุงเทพฯ หะยีสุหลงเรียกร้องให้ศาลอิสลามได้รับมอบอำนาจในการตัดสินมากขึ้นเพื่อความสะดวกของคนในพื้นที่ที่ต้องการหาทางออกจากปัญหาต่าง ๆ โดยการใช้กฎหมายอิสลาม การแก้ไขปรับปรุงสถานการณ์ทางเศรษฐกิจก็เป็นประเด็นที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่ง หะยีสุหลงพยายามเรียกร้องความเป็นธรรมให้กับชนมลายูมุสลิมในพื้นที่

ทำไมหะยีสุหลงกล้าที่จะกระทำการที่ถือว่ามีความเสี่ยงสูงเช่นนี้ ทั้ง ๆ ที่เขาเป็นคนที่มาจากชนกลุ่มน้อยในรัฐที่รวมศูนย์อำนาจอย่างแข็งแกร่ง สำหรับสายตาของรัฐไทย ข้อเสนอของเขาคงจะดูเป็นการท้าทายอำนาจโดยตรง ผู้เขียนเองกลับมองว่า หะยีสุหลงเองตระหนักได้ถึงความเสี่ยงเป็นอย่างดีพร้อมได้พิจารณาถึงข้อดีและข้อเสียอย่างตระหนักถึงก่อนที่เขาจะเสนอข้อเรียกร้องเจ็ดข้อ ซึ่งช่วงระยะเวลาดังกล่าวถือว่าเป็นจังหวะที่ประจวบเหมาะที่สุดสำหรับหะยีสุหลง ในจุดนี้ ผู้เขียนวิเคราะห์ว่าการที่หะยีสุหลงตัดสินใจยื่นข้อเสนอเจ็ดข้อในช่วงเวลาดังกล่าวเพราะมีปัจจัยที่เหมาะสมและพร้อมในหลาย ๆ ด้าน ปัจจัยดังกล่าวประกอบไปด้วยเงื่อนไขสี่เงื่อนไขที่เอื้อประโยชน์ต่อการเปิดโอกาสและมีส่วนผลักดันให้หะยีสุหลงดำเนินการดังกล่าว เงื่อนไขแรกที่หะยีสุหลงคิดว่าได้เปรียบคือช่วงของที่ได้รับการสนับสนุนจากสังคมนานาชาติผ่านนักข่าวชาวอังกฤษ บาร์บารา วิททิงแฮม-โจนส์ (Barbara Whittingham-Jones) และตุนกู มะห์หมุด มะห์ยุดดีน (Tunku Mahmud Mahyuddin) บาร์บาราวิททิงแฮม-โจนส์ได้รับเชิญเพื่อมาสังเกตสถานการณ์ที่ปัตตานี บาบาบารายูที่ปัตตานีสัปดาห์ก่อนกลับไปถึงสิงคโปร์และเขียนรายงานข่าวที่มีชื่อว่า “รัฐมลายู-ปาตานีนอกมาลายา (Patani-Malay State Outside Malaya) ลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ เดอะ สเตรตส์ ไทมส์ (The Straits Times) ฉบับวันที่ 30 ตุลาคม 1947 (2490) (Aphornsuvan, 2006, p. 96) หลังพาดหัวข้อเขียนว่า

ผู้เขียนเพิ่งกลับมาถึงสิงคโปร์หลังการเดินทาง 250 ไมล์ทั่วปาตานี ซึ่งเป็นรัฐมลายูเก่าในภาคใต้ของสยาม ผู้เขียนเป็นนักหนังสือพิมพ์คนแรกที่เดินทางทางบกลงคาบสมุทรมลายู มาลายา จากสยามสู่มาเลเซียตั้งแต่สงครามสิ้นสุด (Whittingham-Jones, 1947)

ในบทความดังกล่าว วิททิงแฮม-โจนส์เปิดเผยว่า ในการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ โฆษกของรัฐบาลคนหนึ่งเล่าว่า รัฐไทยจะรับข้อเสนอทั้งหมดยกเว้นข้อเรียกร้องข้อแรก วิททิงแฮม-โจนส์ ยังชื่นชม

เจ๊ะ มะห์หมุด มะห์ยุดดิน (ตุนกู มะห์หมุด มะห์ยุดดิน) ซึ่งเป็นบุตรองค์สุดท้ายของราชา अबดุล กอดेर (Raja Abdul Kadir) ราชาปาตานีองค์สุดท้าย เขายังรายงานถึงความเดือดร้อนของชาวมลายูที่ต้องใช้ชีวิตภายใต้อำนาจของรัฐสยามและเจ้าหน้าที่ที่ทุจริต

สำหรับหมู่บ้านใดที่มีข้อสงสัยว่า มีคนร้ายซ่อนตัวอยู่ แทนที่จะฟ้องคดี ตำรวจสยามมักจะเผาหมู่บ้านทั้งหมู่บ้าน ช่มชู้ให้เจ้าของร้านขายให้จ่ายเงินจำนวนหลายพันดัก (ticals ซึ่งเป็นหน่วยเงินที่ใช้ในประเทศไทยก่อนใช้หน่วยบาท) เป็น “ค่าคุ้มครอง” พวกเขาก็เข้ามาในบ้านของชาวมลายู ตบตีผู้หญิงและยัดสิ่งของเล็ก ๆ หรือพาไปได้ตามอำเภอใจ ผู้คนมักจะถูกยิงหรือไม่ก็หายสาบสูญไปเลย (Whittingham-Jones, 1947)

บาร์บารา วิททิงแฮม-โจนส์ ได้แบ่งบทความของเธอเป็นเจ็ดตอน โดยแต่ละตอนมีหัวข้อที่น่าสนใจที่ชวนผู้อ่านให้อ่านตอนต่อไป ตัวอย่างเช่น ตอนที่เธออธิบายว่า นโยบายรัฐนิยมได้ส่งผลกระทบอย่างไรต่อชาวมลายู เธอตั้งชื่อว่า “มลายูถูกดูถูก (Malays Scorned)” ส่วน ตอน “การข่มขู่ (Blackmail)” เล่าถึงการใช้อำนาจผิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทุจริต; “การพูดเป็นสิ่งที่อันตราย (Talk is Dangerous)” พูดถึงราชอาณาจักรปาตานีในอดีต และความเสี่ยงที่เกิดจากการต่อต้านหรือการประท้วงในตอนของ “คำร้องเรียนต่อกรุงเทพฯ (Petition to Bangkok)” บาร์บารายังให้คำอธิบายเกี่ยวกับข้อเรียกร้องเจ็ดข้อที่มาจากสภาอูลามา (Majlis Ulama); “ผู้นำที่ได้รับคัดเลือก (Elected Leader)” พูดถึงตุนกู มะห์หมุด มะห์ยุดดิน; “บุคลิกภาพที่มีพลัง (Dynamic Personality)” อธิบายถึงที่ตั้งของปาตานีที่อยู่ระหว่างสยามกับมาลายา “เชื่อมโยงกับอินโดนีเซีย? (Link with Indonesia?)” เปิดเผยว่าคนในพื้นที่ปาตานีบางคนมีความผูกพันกับอินโดนีเซียมากกว่าบริติชมาลายา (British Malaya) (Whittingham – Jones, 1947) หลังจากบทความนี้ได้รับการตีพิมพ์แล้ว ความเดือดร้อนของปัตตานีก็เป็นที่รู้จักกันในสังคมนานาชาติ แต่คำวิพากษ์วิจารณ์ที่เสียดแทงของวิททิงแฮม-โจนส์ต่อเจ้าหน้าที่ไทยที่ภาคใต้ตอนล่างทำให้รัฐบาลไทยไม่พอใจ โดยได้เขียนตอบโต้บาร์บาราดังนี้

การปกครองของสยามในปาตานี ณ วันนี้อยู่ภายใต้เครือข่ายของข้าหลวง ตำรวจและเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ไปที่ไหนก็ตาม ผู้เขียนรับฟังเรื่องเกี่ยวกับการกดขี่ที่เป็นระบบ หรือการกระทำต่าง ๆ เพื่อบังคับให้ประชาชนในพื้นที่สูญเสียชาตินิยมมลายู การห้ามการศึกษาแบบมลายูก่อให้เกิดความโกรธแค้นมากที่สุด ถึงแม้ว่ามีการผ่อนคลายต่อการห้ามโรงเรียนมลายูในช่วงหลังสงครามที่สยามยังมีสถานะเป็นศัตรูในอดีต (ex-enemy) แต่นโยบายดังกล่าวก็กลับมาอีกครั้ง (Whittingham -Jones, 1947)

นอกจากนักข่าวชาวต่างชาติเช่น บาร์บารา วิททิงแฮม-โจนส์ หะยีสูลายังติดต่อกับตุนกู มะห์หมุด มะห์ยุดดิน ซึ่งเป็นนักแบ่งแยกดินแดนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับอังกฤษตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สอง ในช่วงสงครามตุนกู มะห์หมุด มะห์ยุดดิน ร่วมมือกับอังกฤษเพื่อขับไล่ญี่ปุ่นออกจากพื้นที่ปาตานีอันไพศาล (Greater Patani) ตุนกู มะห์ยุดดินมีอุดมการณ์เดียวกันกับบิดาของเขา เพื่อฟื้นฟู

ราชอาณาจักรปัตตานีอันไพศาลและบรรลู่เอกราชจากสยาม หะยีสุหลงอาจจะคิดว่า ความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นกับคนที่มาจากตระกูลราชวงศ์ของสุลต่าน เช่นตุนกู มะห์ยุดดิน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีแนวร่วมและผู้สนับสนุนหลาย ๆ คน อาจจะเป็นประโยชน์ในการได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มแบ่งแยกต่าง ๆ สิ่งที่หะยีสุหลงต้องการก็คือภาคีที่มีอำนาจในฝ่ายของเขา และมหาอำนาจที่ชนะสงครามเหมือนอังกฤษนั้นเป็นภาคีในอุดมการณ์ก็ว่าได้ หะยีสุหลงคาดว่าจะสามารถถ่วงดุลอำนาจของสยามโดยได้รับการสนับสนุนจากอังกฤษผ่านตุนกู มะห์ยุดดิน

เงื่อนไขที่สองที่เป็นแรงผลักดันทำให้หะยีสุหลงยื่นข้อเสนอเจ็ดข้อเพื่อการปกครองตนเองนั้นคือการที่จอมพล ป. พิบูลสงครามสูญเสียอำนาจ ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง จอมพล ป. พิบูลสงครามเข้าข้างญี่ปุ่น (Kasetsiri, 1974, p. 53) เมื่อปรีดี พนมยงค์มาแทนที่จอมพล ป. หะยีสุหลงคงจะได้รับแรงจูงใจเพื่อดำเนินการยื่นข้อเสนอดังกล่าว เงื่อนไขที่สามคือการสนับสนุนอย่างเข้มแข็งจากประชาคมมลายูมุสลิม ซึ่งถ้าปราศจากเงื่อนไขนี้ แผนการของหะยีสุหลงก็คงจะไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติ ประชาคมมลายูมุสลิมต่างร่วมกันถกแถลง ลงคะแนนเสียง รณรงค์และรวบรวมรายชื่อของชาวบ้านเพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่าข้อเรียกร้องการปกครองตนเองนั้นตามครรลองประชาธิปไตยโดยสันติวิธี และ เงื่อนไขสุดท้าย เงื่อนไขที่สี่ คือความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นของหะยีสุหลงกับบุคคลสำคัญต่าง ๆ เช่น เจริญ สืบแสง ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่การแพทย์ของรัฐ ซึ่งหลังจากนั้นก็ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดปัตตานี พร้อมกันนี้ยังได้รับการสนับสนุนของปรีดี พนมยงค์ ผู้นำพลเมืองที่มีอำนาจมากที่สุดในรัฐบาล (Ockey, 2008, p. 128) และแซม พรหมยงค์ “จุฬาราชมนตรี” หรือประธานคณะกรรมการอิสลามกลางแห่งประเทศไทย และเป็นพี่ปรึกษาและเพื่อสนิทของปรีดี พนมยงค์ ความสัมพันธ์เหล่านี้จึงยิ่งทำให้หะยีสุหลงมีความมั่นใจในการขับเคลื่อนประเด็นการยื่นเสนอข้อเรียกร้องทั้งเจ็ดข้อ

ถึงอย่างไรก็ดี ข้อเรียกร้องดังกล่าวทำให้ผู้นำชาตินิยมไทย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้นำของกองทัพเห็นว่า ข้อเรียกร้องสองข้อ คือข้อที่เกี่ยวกับการแต่งตั้งข้าหลวงใหญ่สำหรับปัตตานีอันไพศาล (Greater Patani Region) และข้อที่เกี่ยวกับอำนาจของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยกิจการอิสลามและวัฒนธรรมมลายูภายใต้อำนาจของข้าหลวงล้วนถือเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ ณ เวลานั้น บรรดาผู้นำกองทัพจึงเริ่มมองว่า หะยีสุหลงมีความประสงค์ที่จะแบ่งแยกดินแดน

พล.ร.ต. ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น รับทราบถึงข้อเรียกร้องเจ็ดข้อของหะยีสุหลงก่อนจะนำไปเพื่อปรึกษาหารือกันในประชุมคณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรีถวัลย์ พยายามจะตอบสนองความต้องการของคนมลายู เพราะเขากังวลว่าหากไม่รับคำร้อง อาจจะยิ่งผลักดันให้ชาวมลายูมุสลิมยิ่งแตกแยกออกจากรัฐไทย อย่างไรก็ตาม ปฏิบัติการจากรัฐบาลของก็ยังคงถือว่ากำกวมและไม่ชัดเจน ถึงแม้ว่ารัฐบาลไม่ได้แสดงว่าปฏิเสธข้อเรียกร้อง แต่รัฐบาลก็ไม่ได้รับข้อเสนอเจ็ดข้อตามที่เนื้อหาของข้อเสนอรบรู้ไว้ ตัวอย่างเช่น รัฐบาลเลือกที่จะดำเนินนโยบายการขยายและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสนับสนุนเศรษฐกิจเกษตรกรรมในพื้นที่ แทนที่จะยอมรับข้อที่หกของข้อเรียกร้องที่เรียกให้ภาษีเงินได้และภาษีทั้งปวงที่เก็บจากประชาชนใน 4 จังหวัดจกต้องใช้จ่ายเฉพาะใน 4 จังหวัดเท่านั้น สำหรับข้อเรียกร้องข้อที่หนึ่ง ซึ่งเป็นการเรียกร้องการปกครองตนเอง รัฐบาลได้เพิกเฉยต่อข้อเรียกร้องนี้โดยสิ้นเชิง ในวันที่ 4 สิงหาคม 1947 (พ.ศ. 2490) เจริญสืบแสง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

จากจังหวัดปัตตานีและเพื่อนของหะยีสุหลง เรียกคำตอบจากรัฐบาล รัฐบาลตอบว่า ข้อเรียกร้องนั้นอยู่ใน การพิจารณา (Khuntongpetch, 2004, p. 93)

อย่างไรก็ตาม ก่อนที่รัฐบาลจะทำการตัดสินใจใด ๆ สถานการณ์ทางการเมืองของประเทศไทย ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน ในเดือนพฤศจิกายน 1947 หลังจากรัฐประหารที่โค่นล้มรัฐบาล พลเมือง จอมพล ป. ได้รับเชิญกลับมาเป็นผู้นำอีกครั้ง ส่งผลให้หะยีสุหลงถูกจับกุมและถูกกล่าวหาว่า สมคบคิดกับขบวนการแบ่งแยกดินแดน สิ่งที่น่าประหลาดก็คือบทความของบาร์บารา วิททิงนัม-โจนส์ถูก นำมาใช้เป็นหลักฐานชิ้นสำคัญสำหรับฝ่ายรัฐบาลในการกล่าวหาหะยีสุหลง ทั้ง ๆ ที่เธอไม่ได้กล่าวถึงชื่อ ของหะยี สุหลงในบทความ เพียงแต่ใช้คำว่า “มัจลิส อุลามา (Majlis Ulama)” เท่านั้น ซึ่งหมายถึงสภาอูลามาห์ (ปัญญาชนอิสลาม) ความสัมพันธ์ระหว่างหะยีสุหลงกับตุนกู มะห์หมุด มะห์ยุดดิน ก็ได้ถูกหยิบ ยกขึ้นมาเพื่อกกล่าวหาหะยีสุหลง โดยข้อกล่าวหาในคำฟ้องรวมถึงการสมคบคิดกับบุคคลภายนอกโดยมี เจตจำนงเพื่อทำลายอธิปไตยของไทย และจัดตั้งขบวนการแบ่งแยกดินแดนเพื่อโค่นล้มรัฐบาล (Aphornsuvan, 2006, p. 97) ข้อกล่าวหาเหล่านี้เป็นข้อกล่าวหาที่อุกฉกรรจ์มาก ส่งผลให้หะยีสุหลง ได้รับโทษจำคุกจนถึงปีค.ศ. 1952 (พ.ศ. 2495) หลังจากถูกปล่อยตัวจากเรือนจำเพื่อเดินทางกลับบ้าน ดำรงชีวิตได้เฝ้าติดตามเขาอย่างใกล้ชิด ถึงแม้ว่าได้รับการปล่อยตัวแล้ว แต่หะยีสุหลงยังไม่สามารถออก เดินทางนอกปัตตานีก่อนจะได้รับอนุญาต (Che Man, 1983, p. 44) หะยี สุหลงได้รับคำสั่งให้รายงานตัว กับ พ.ต.ท. บุญเลิศ เลิศปรีชาที่จังหวัดสงขลา หะยีสุหลงได้ออกเดินทางไปยังสงขลาพร้อมกับลูกชายคน โตและเพื่อนอีกสองคน ซึ่งภายหลังได้เกิดเหตุสลดใจเพราะหลังจากพวกเขาออกเดินทางไปยังสงขลาแล้ว ไม่มีใครที่ได้เดินทางกลับถึงบ้านอีกเลย (Ockey, 2008, p. 136) ญาติ ๆ ของหะยีสุหลงเชื่อว่า ร่างของ หะยี สุหลงกับลูกชายคนโตถูกทิ้งลงในทะเลสาบสงขลา (จากการให้สัมภาษณ์ของคุณเด่น โต๊ะมีนา)

หลังจากเหตุการณ์ครั้งนั้น ความเดือดร้อนของชาวมลายูมุสลิมก็ยิ่งทรุดตัวลง ไม่มีใครเห็นหะยีสุ หลงและลูกชายของเขาอีกเลยนับแต่นั้น จากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่ผู้ไม่ประสงค์ออกนามท่านหนึ่ง ท่านได้ เล่าให้ฟังว่า

คืนของวันหนึ่ง เจ้าหน้าที่ตำรวจจากสันติบาลนายหนึ่งมาเยี่ยมบ้านของผู้ให้ข้อมูลที่ นราธิวาส เจ้าหน้าที่ตำรวจคนนั้นได้เห็นการพบปะกันระหว่าง พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์กับ เจ้าหน้าที่คนหนึ่งซึ่งสำนักงานของ พล.ต.อ. เผ่า ที่วังปารุสวัน (เจ้าหน้าที่ตำรวจคนนั้นคือ บุญ เลิศ เลิศปรีชา ภายหลัง เขาลงสมัครในการเลือกตั้ง ว่ากันว่า เขาได้จ่ายเงินจำนวนมากเพื่อซื้อ เสียงในเขตเลือกตั้งของเขา ผลคือเขาได้รับเลือกเป็นผู้แทนของจังหวัดฉะเชิงเทรา และได้เป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย) เขารายงานต่อ พล.ต.อ. เผ่าว่า ปฏิบัติการของเขาประสบความสำเร็จและหะยีสุหลงได้ถูกจัดการเรียบร้อยแล้ว พล.ต.อ. เผ่าถามว่า หะยีสุหลงถูกจัดการ อย่างไม่ไร เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงกล่าวตอบว่า “ไม่ต้องเป็นห่วงเกี่ยวกับเรื่องของเขามากแล้วครับนาย” หลังจากได้ฟังคำตอบนั้น พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ ตบหน้าเจ้าหน้าที่คนนั้นและตะโกนใส่เขา ด้วยความโกรธจัดว่า “ทำกับเขาแบบนี้ได้อย่างไร! สิ่งที่เขาทำลงไปนั้นมันแย่มาก มันจะส่งผลให้ บั๊กซี่ได้ลุกเป็นไฟ!” นอกจากนี้ก็ยังมีเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นสูงบางคนที่อยู่ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใน

สำนักงานของ พล.อ.เผ่าในวันนั้น (สิงหาคม 1954 หรือ พ.ศ. 2497) ผู้ให้ข้อมูลกล่าวชื่อของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่อยู่ในห้อง ได้แก่ ฉาย วิโรจน์ศิริ พันธุ์ศักดิ์ วิเศษภักดี และพุ่ม บุณสมภพ

สี่ปีหลังจากการหายสาบสูญ ฝ่ายรัฐบาลไทยจะค้นหาศพของหะยีสุหลงที่ทะเลสาบสงขลาแต่ก็ไร้ผล เด่น โต๊ะมีนา กล่าวว่า เป็นไปไม่ได้จะหาศพสี่ปีหลังจากเหตุการณ์ (Tohmeena, 1979, p. 25) การค้นหาศพนั้นอาจจะเป็นความพยายามเพื่อบรรเทาความคิดเห็นของสาธารณะ และเพื่อแสดงให้เห็นว่า รัฐบาลไทยไม่มีความเกี่ยวข้องกับการหายสาบสูญของหะยีสุหลง ลูกชายและเพื่อนของเขา (จากการสัมภาษณ์คุณเด่น โต๊ะมีนา, มิถุนายน 2555)

การเรียกร้องการปกครองตนเองโดยสันติวิธีของหะยีสุหลงก็ค่อย ๆ หายไปภายใต้ระบอบปกครองของทหาร กรณีของหะยีสุหลงชี้ให้เห็นว่า ในการลุกขึ้นของชนกลุ่มน้อยที่ต่อต้านรัฐชาตินิยมอันแข็งแกร่ง จำเป็นต้องมีความกล้าหาญอย่างมาก แต่โอกาสที่จะประสบความสำเร็จก็มีน้อย หลังจากหะยีสุหลงหายสาบสูญ รัฐบาลทหารติดตามนักเคลื่อนไหวทางการเมืองและนักการเมืองในพื้นที่แห่งนี้เป็นหลาย ๆ ปี ดังเช่นอธิบายไว้ในตอนต่อไป

ความรู้สึกที่ไม่มั่นคงของเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงของไทย

หลังจากหะยีสุหลงหายสาบสูญแล้ว ภาวะความหวาดกลัวของรัฐบาลทหารต่อนักเคลื่อนไหวและตัวแทนทางการเมืองมลายูมุสลิมก็ยิ่งรุนแรงมากขึ้น ในขณะนั้นกลับกลายเป็นว่า หากมีตัวแทนทางการเมืองคนใดที่มีชื่อเสียงและได้รับความชื่นชมในสังคมมลายูมุสลิมจะถือเป็นชนวนสร้างความรู้สึกหวาดกลัวและความสงสัยจากฝ่ายรัฐบาลทันที การคุกคามและการจับกุมนักเคลื่อนไหวทางการเมืองจะเป็นสิ่งที่ยืนยันความเชื่อของชาวมลายูมุสลิมว่า ผู้นำของพวกเขาไม่ได้รับความเป็นธรรม ในช่วงของตอนถัดไป บทความส่วนนี้จะศึกษากรณีสองกรณีของนักการเมืองมลายูมุสลิมที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงไทย หะยีอาหมีน โต๊ะมีนา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากปัตตานี (ได้รับเลือกใน กุมภาพันธ์ 1957 (พ.ศ. 2500) และธันวาคม 1957) และสิดดิก สารีฟ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากนราธิวาส (ได้รับเลือกในปี 1957 (พ.ศ. 2500) และ 1976 (พ.ศ.2519)

ในปี 1957 (พ.ศ. 2500) มีการเลือกตั้งสองครั้ง ครั้งแรกเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ และครั้งที่สองในวันที่ 12 ธันวาคม การเลือกตั้งครั้งที่สองเกิดขึ้นเนื่องจากจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์โค่นล้มรัฐบาลของจอมพล ป.พิบูลสงครามในวันที่ กันยายน 1957 ในขณะนั้น เขตเลือกตั้งจังหวัดปัตตานีมีสองเก้าอี้ หะยีอาหมีน โต๊ะมีนา ลูกชายคนที่สองของหะยีสุหลง ลงสมัครเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งอิสระ ในขณะนั้นเขามีอายุไม่ถึงสามสิบปี แต่ได้ชนะขาดลอยในการเลือกตั้งประชาชนในปัตตานีขาดว่า ถ้าหากว่า หะยีอาหมีน เข้าสภา เขาจะสามารถเปิดโปงความเป็นจริงเกี่ยวกับการหายสาบสูญของหะยีสุหลง ที่นั่งผู้แทนอีกที่นั่งหนึ่งเป็นของบันเทิง อับดุลบุตร (ที่รู้จักกันในนาม ตนกู บราเฮม) จากพรรคเสรีมนังคศิลา พรรคเสรีมนังคศิลาเป็นพลังทางการเมืองที่สำคัญ เพราะมีจอมพลแปลกเป็นหัวหน้าและ พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ ซึ่งในขณะนั้นเป็นผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เป็นเลขาธิการของพรรค กล่าวกันว่า การเลือกตั้งใน กุมภาพันธ์ 1957 (พ.ศ. 2500) เป็นการเลือกตั้งที่สกปรกที่สุดในประวัติศาสตร์ของประเทศ (Tohmeena,

1979, p. 31) ความซัยชนะของหะยีอามีนเป็นข้อกังวลสำหรับคนที่มีส่วนร่วมในการบังคับสูญหายของหะยีสุหลง พล.ต.อ. เผ่าศักดิ์หะยีอามีนให้ลงทะเบียนเป็นสมาชิกของพรรคเสริมศักดิ์ลา นอกจากนี้ยังบังคับให้เขาเข้ารับตำแหน่งรองเลขาธิการของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยด้วย กล่าวกันว่า การเคลื่อนไหวเช่นนี้มีเป้าหมายเพื่อไม่ให้หะยีอามีนเปิดโปงข้อมูลเกี่ยวกับการหายสาบสูญของบิดาในรัฐสภา (Tohmeena, 1979, p. 31) ในวันที่ 12 ธันวาคม 1957 (พ.ศ. 2500) หะยีอามีนลงสมัครรับเลือกตั้งอีกครั้งเป็นผู้ลงสมัครอิสระ และได้ชนะเป็นครั้งที่สอง แต่ในวันที่ ตุลาคม 1958 (พ.ศ. 2501) จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ยุบสภา

ไม่นานหลังจากได้รับความซัยชนะในการเลือกตั้ง หะยีอามีนถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ฉกฉวยในการแบ่งแยกดินแดนเพราะเขาได้เรียบเรียงและจัดพิมพ์บันทึกความทรงจำในเรือนจำและงานเขียนของหะยีสุหลงที่มีชื่อว่า “รวมแสงสันติ” (Tohmeena, 1979) ถึงแม้ว่า หนังสือดังกล่าวมีเนื้อหาแค่ดูอา (คำอธิษฐานในภาษาอาหรับ) ก็ตาม แต่รัฐบาลมองว่า กิจกรรมของเขาเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ และหะยีอามีนก็ถูกจับกุม แต่เนื่องจากว่าไม่มีหลักฐานที่ชัดเจน หะยีอามีนก็ได้รับการปล่อยตัวหลังจากใช้เวลาสามปีในเรือนจำ ถัดจากนั้น เนื่องจากความวิตกกังวลว่าจะประสบชะตากรรมเดียวกันกับบิดา หะยีอามีนจึงตัดสินใจจะหนีไปมาเลเซียในช่วงปี 1980 และไม่เคยกลับมาประเทศไทยอีก แหล่งข้อมูลบางแหล่งกล่าวว่า หะยีอามีนเป็นผู้ที่ริเริ่มการก่อความไม่สงบของบีอาร์เอ็น แต่ยังไม่มีความหลักฐานที่เป็นรูปธรรมที่สนับสนุนข้อกล่าวหาดังกล่าว

ในปี 1967 (พ.ศ. 2510) สิดดิก สารีฟ นักการเมืองท้องถิ่นที่ภายหลังได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากจังหวัดนราธิวาส นายสิดดิก สารีฟถือได้ว่าเป็นมลายูมุสลิมจากสามจังหวัดภาคใต้คนแรกที่ได้รับตำแหน่งร่วมในคณะรัฐมนตรี โดยได้รับตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ในรัฐบาลหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ก่อนที่จะได้รับตำแหน่ง สิดดิก สารีฟเคยถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ฉกฉวยในการแบ่งแยกดินแดนและถูกจับกุม เช่นเดียวกันกับหะยีอามีน เขาก็ถูกปล่อยตัวเนื่องจากหลักฐานไม่เพียงพอ ผู้ให้สัมภาษณ์คนหนึ่งที่ไม่ต้องการเปิดเผยชื่อ บอกสาเหตุของการจับกุมสิดดิก สารีฟให้ผู้เขียนฟังว่า การจับกุมของสิดดิก สารีฟเกิดขึ้นหลังจากที่สิดดิกรายงานผู้ว่าราชการเกี่ยวกับกิจการลักลอบนำเข้าข้าวสารจากมาเลเซียของผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ ไม่เพียงแต่รัฐบาลจะละเลยต่อการรายงานเรื่องเกี่ยวกับการลักลอบนำเข้าเท่านั้น แต่ยังได้กล่าวโทษสิดดิกเพราะเขารายงานถึงเหตุการณ์นี้ ในภายหลังจากเหตุการณ์นี้ ผู้ว่าราชการตั้งข้อกล่าวหาต่อสิดดิกว่าเป็นผู้ฉกฉวยในการแบ่งแยกดินแดน ตามแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ผู้ว่าราชการสมรู้ร่วมคิดกับผู้ที่มีอิทธิพลในพื้นที่และได้กำไรจากการลักลอบนำเข้าข้าวสารมาเป็นหลายปี ผู้ให้สัมภาษณ์กรณีนายสิดดิกถูกจับได้เล่าให้ฟังเพิ่มเติมอีกว่า

ผู้ให้สัมภาษณ์เป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในขณะนั้นที่กรุงเทพฯ เขาได้ส่งหนังสือร้องเรียนไปยัง จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี แต่ผู้ให้สัมภาษณ์ถูกเพ่งเล็งโดยเจ้าหน้าที่ทหาร เขาอธิบายกับผู้เขียนว่า เขาจำเป็นต้องย้ายหนีที่พักตลอดเวลาในระยะที่เขายังเป็นนักศึกษา นอกจากนี้ นายสิดดิก สารีฟมีศักดิ์เป็นลุงของอารีเพ็ญ อุตริสินธุ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากจังหวัดนราธิวาสตั้งแต่ 1986 ถึง 2005 (พ.ศ. 2529 ถึง 2548) (ใน

ปี 2555 ซึ่งผู้เขียนกำลังเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย เคยเห็นการลักลอบนำเข้าข้าวสารในเมื่อ ดำเนินการงานวิจัยที่หมู่บ้านแห่งหนึ่งในอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ในตอนต้นวันหนึ่ง มีผู้ชายคนหนึ่งพายเรือที่ใส่กระสอบข้าวสารเต็มลำข้ามแม่น้ำสุโข-ลงถึงฝั่งมาเลเซีย ผู้เขียน กับผู้ช่วยวิจัยสังเกตการณ์กระทำนั้นจากฝั่งไทย และพวกเราประทับใจเมื่อเห็นคนหลายคน กำลังรออยู่ที่ฝั่งมาเลเซีย หลังจากเรือมาถึงฝั่งมาเลเซีย คนเหล่านี้ก็ยกกระสอบข้าวสารคนละ กระสอบขึ้นบกอย่างรวดเร็ว แต่ละคนก็ไปจากสถานที่นั้นทันทีที่ได้กระสอบข้าวสารโดยใช้ พานะของตน)

กรณีของหะยีอามีนและสิดดิก สารีฟ สะท้อนถึงแง่มุมของฝ่ายความมั่นคงไทยที่มีต่อตัวแทนทาง การเมืองมลายูมุสลิมและการจัดการคนเหล่านี้อย่างไร ส่วนมลายูมุสลิมมองว่า ฝ่ายความมั่นคงจะบิดเบือน กระบวนการยุติธรรมเพื่อจับกุมนักเคลื่อนไหวทางการเมืองและนักการเมืองมลายูมุสลิมถึงแม้ว่าขาด หลักฐานที่เป็นรูปธรรมก็ตาม

สรุป

กรณีของหะยีสุหลงเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่า ความจริงแล้วสังคมมลายูมุสลิมต้องการจะมี ส่วนร่วมในกระบวนการตามประชาธิปไตยในการเรียกร้องสิทธิและอัตลักษณ์ของพวกเขา หลังจากการ ปฏิวัติในปี 1932 (พ.ศ. 2475) โดยเฉพาะหลังสงครามโลกครั้งที่สอง สถานการณ์การเมืองของประเทศ ไทยอยู่ในภาวะไม่แน่นอน ไม่ใช่เฉพาะสำหรับรัฐบาลกลางที่กรุงเทพฯ สำหรับประชาชนที่อยู่ในภาคใต้ ตอนล่างด้วย อย่างไรก็ตาม หะยีสุหลง ตัดสินใจจะขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของตัวเองเพื่อเรียกร้องการ ปกครองตนเอง แผนการดังกล่าวก็ถูกขัดขวางโดยการก่อรัฐประหารในวันที่ 8 พฤศจิกายน 1947 (พ.ศ. 2500) ถ้าหากเพียงแต่ว่าไม่มีการก่อรัฐประหารครั้งนั้น กระบวนการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคม ตามครรลองประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมในการเมืองของชาวมลายูมุสลิมภายใต้การนำของหะยีสุ หลงอาจจะสามารถบรรลุเป้าหมายการปกครองตนเองก็ได้และสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ อาจจะแตกต่างกัน ดังนั้น การก่อรัฐประหารของทหารในวันที่ 8 พฤศจิกายน 1947 ถือว่าเป็นเหตุการณ์ ที่ผลักดันชาวมลายูมุสลิมให้ห่างไกลจากรัฐไทยส่วนกลางมากยิ่งขึ้น

เงื่อนไขทั้งสี่เงื่อนไขที่ผู้เขียนได้นำเสนอมานี้ ซึ่งประกอบด้วย การสนับสนุนจากสังคมนานาชาติ การรับรองจากนักการเมืองระดับประเทศ การสนับสนุนจากสังคมมลายูมุสลิม และสิ้นสุดของรัฐบาลจอม พล ป.พิบูลสงคราม ได้หนุนเสริมความมั่นใจของหะยีสุหลงในการขับเคลื่อนข้อเสนอเจ็ดข้อของเขา เงื่อนไขเหล่านี้ยังทำให้หะยีสุหลงตัดสินใจกล้าที่จะเผชิญหน้ากับรัฐไทยที่รวมศูนย์อำนาจอย่างสูงด้วย ข้อเสนอการปกครองตนเอง อย่างไรก็ตาม การที่ต้องออกหน้าและชูตัวเองอย่างโดดเด่นทางการเมือง อย่างลำพังถือว่าเป็นข้อเสียในการขับเคลื่อนทางการเมืองในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งอย่างสามจังหวัด ชายแดนภาคใต้ หะยีสุหลงก็ต้องแลกด้วยชีวิตของตนเอง อย่างไรก็ตาม บทบาทของหะยีสุหลงในการมี

ส่วนร่วมทางการเมืองเป็นถือเป็นการเปิดช่องทางให้แก่ชาวมลายูมุสลิมคนอื่น ๆ ได้มีบทบาทในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับประเทศ

สิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ก็คือ ผู้ก่อความไม่สงบมีบทบาทสำคัญในความขัดแย้งและการใช้ความรุนแรงในภาคใต้ตอนล่าง สมาชิกของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบหลายคนปลอมตัวเป็นชาวบ้านผู้บริสุทธิ์ และดำเนินปฏิบัติการ ซึ่งทำให้ฝ่ายความมั่นคงของไทยต้องประสบความยากลำบากในการแยกแยะระหว่างพลเมืองทั่วไปกับผู้ก่อความไม่สงบ ในขณะเดียวกันก็ต้องยอมรับว่า การละเมิดสิทธิหลายกรณีเป็นฝีมือของผู้ก่อความไม่สงบด้วย ซึ่งทำให้ท่าทีของเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงยิ่ง แข็งกร้าว ถึงแม้ว่า ฝ่ายรัฐบาลไทยอาจจะมีข้อมูลข่าวกรองอย่างถูกต้อง แต่ชาวมลายูมุสลิมก็ยังมีทัศนคติที่ว่า ฝ่ายความมั่นคงไม่ให้ความเป็นธรรมต่อพวกเขา ซึ่งเป็นอุปสรรคสำหรับฝ่ายความมั่นคงเพื่อพิสูจน์เจตจำนงของพวกเขาต่อมลายูมุสลิมในพื้นที่ ไม่มีความไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างรัฐบาลไทยกับชาวมลายูมุสลิม ยิ่งไปกว่านี้ รัฐบาลไทยยังกลัวภัยคุกคามต่อความมั่นคงของชาติ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้ฝ่ายรัฐใช้มาตรการที่รุนแรง และนี่คือส่วนที่ข้อมูลข่าวกรองที่ถูกต้องและวิธีการดำเนินการจะมาบรรจบกัน สำหรับฝ่ายความมั่นคง หะยีสุหลงเป็นผู้ร้ายที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งและรบกวนความสงบของภาคใต้ตอนล่าง แต่สำหรับชาวมลายูมุสลิมหลายคน หะยีสุหลงเป็นวีรบุรุษในตำนาน ซึ่งเป็นผู้นำศาสนาอิสลาม และตัวแทนของมลายูมุสลิมที่ต่อต้านรัฐไทยที่รวมศูนย์อำนาจและแข็งแกร่ง สิ่งที่เกิดขึ้นกับหะยีสุหลงเป็นบทเรียนที่สำคัญสำหรับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย แต่ละคนต้องคำนวณความเสี่ยงและพิจารณาให้ดีก่อนจะตัดสินใจจะต่อต้านรัฐไทยโดยลำพัง ถ้าต่อต้านรัฐบาลไทยอย่างเปิดเผย สิ่งที่มาต่อก็คงจะเป็นการกล่าวหาและการฟ้องคดีที่ไม่เป็นธรรม การจำคุก การสังหารโดยไม่มีการพิจารณาคดี หรืออาจจะเป็นการหายสาบสูญ

การมีส่วนร่วมในการเมืองแบบเลือกตั้ง และการยื่นคำร้องขอการปกครองตนเองชี้ให้เห็นว่า หะยีสุหลงเชื่อมั่นในคุณค่าของประชาธิปไตย ถ้าหากว่า รัฐบาลของปรีดี พนมยงค์ที่มาจากการเลือกตั้งสามารถอยู่ต่อได้โดยปราศจากการแทรกแซงของกองทัพ ความคืบหน้าของประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในภาคใต้ตอนล่างก็คงจะได้พัฒนาต่อ จึงกล่าวได้ว่า การก่อรัฐประหารโดยกองทัพเป็นอุปสรรคยิ่งใหญ่ต่อการเติบโตของประชาธิปไตยในพื้นที่ การปกครองโดยรัฐบาลทหารก็ยังสกัดกั้นไม่ให้เกิดกระบวนการสันติภาพ บทนี้จึงชี้ให้เห็นว่า คนที่มาจากชนกลุ่มน้อยที่ลุกขึ้นต่อต้านรัฐชาตินิยมที่แข็งแกร่งจะไม่ประสบความสำเร็จ นอกเสียจากว่าถ้าชนกลุ่มน้อยรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อนใหญ่ พวกเขาจะมีอำนาจต่อรองกับรัฐบาลมากขึ้น ตัวอย่างเช่น การยื่นข้อเรียกร้องทางการเมืองของเหตุการณ์การประท้วงปัตตานีใน พ.ศ. 2518 และการประท้วงเรื่องเหตุการณ์การประท้วงกรณีอียูบที่วิทยาลัยครูยะลา ในปี พ.ศ. 2530

ประวัติผู้เขียน

ดวงยิหวา อุตฺรสินธุ์ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์อัครันตฤกะ สาขาศิลปศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยนิวยอร์ก อาบูดาบี ปัจจุบันกำลังศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมและการออกเสียงเลือกตั้งของแรงงานอพยพในประเทศผู้รับแรงงาน นอกจากนี้ยังทำงานวิจัยเรื่องผู้หญิงและพฤติกรรม

การออกเสียงเลือกตั้งท่ามกลางสถานการณ์ความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย โดยศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้หญิง รวมถึงมุ่งเน้นว่าบรรทัดฐานทางศาสนาและวัฒนธรรมส่งผลกระทบอย่างไรต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองของผู้หญิง

บรรณานุกรม/ References

- Aphornsuvan, T. (2006). *Khwaṁ pen mā khōṅ trisadee bang yæk din dæṁ nai phāk tāi khōṅ Thai*. [The origin of the territorial division theory in Southern Thailand]. East Asian Studies, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University. (In Thai)
- Aphornsuvan, T. (2008). Origins of Malay Muslim 'separatism' in Southern Thailand. In M. Montesano & P. Jory (Eds.), *Thai South and Malay North: Ethnic interactions on a plural peninsula* (pp. 91-123). National University of Singapore Press.
- Banomyong, S. (2017, June 24). *BU'anglang chāo Thai Mutsalim nai heṭkaṁ plianplæṅ kaṁ pokkhrōṅ 2475* [Thai Muslim and the 24 June 1932 revolution]. Silapawatanatam. https://www.silpa-mag.com/history/article_10214. (In Thai).
- Campbell, C. (1982, April 30). *Thais try to turn violent area into 'happy south'*. The New York Times. Retrieved June 2017, from <http://www.nytimes.com/1982/04/30/world/thais-try-to-turn-violent-area-into-happysouth.html>
- Chambers, P., & Waitookiat, N. (2019). The role of security forces in Thailand's deep south counter-insurgency. *Asian International Studies Review*, 20(1), 53-77. <https://doi.org/10.16934/isr.20.1.201906.53>
- Che Man, W. K. (1983). *Muslim elites and politics in Southern Thailand* [Unpublished master's thesis]. University Sains Malaysia.
- Che Man, W. K. (1990). *Muslim separatism: The moros of southern Philippines and the Malays of southern Thailand*. Oxford University Press.
- Funston, J. (2008). *Southern Thailand: The dynamic of conflict*. East-West Center.
- Haemindra, N. (1977). The problem of the Thai-Muslims in the four southern provinces of Thailand (part two). *Journal of Southeast Asian Studies*, 8(1), 85-105. <https://doi.org/10.1017/S0022463400015666>

- Huntington, S. P. (1957). *The soldier and the state: The theory and politics of civil-military relations*. Belknap Press.
- Kasetsiri, C. (1974). The First Phibun Government and Its Involvement in World War II. *Journal of the Siam Society*, 62(2), 25-88.
https://thesiamsociety.org/wpcontent/uploads/1974/03/JSS_062_2d_CharnvitKasetsiri_FirstPhibunGovernmentAndInvolvementInWorldWarII.pdf
- Khuntongpetch, C. (2004). *Haji Sulong Abdul Kadir: Kabot...rur veraburut hæng sī jāngwat phāk tāi* [Haji Sulong Abdul Kadir: The rebellion...or the hero of the four southern provinces of Thailand]. Matichon Printing. (In Thai)
- Klein, J. (2010). *Democracy and conflict in Southern Thailand: A survey of the Thai electorate in Yala, Narathiwat, and Pattani*. The Asia Foundation.
<https://asiafoundation.org/resources/pdfs/TAFThailandSouthernReport2010.pdf>
- Maluleem, I. (1995). *Wikhrō khwām khatyaēng rawāng ratthabān Thai kap Mutsalim nai prathēt Thai: kōranī seuksā klum Mutsalim nai khēt jāngwat chāidaēn phāk tāi*. [Analysis of the conflict between the Thai government and Muslims in Thailand: A case study of the Muslim group in the southern border provinces]. Islamic Academy, Bangkok. (In Thai).
- McCargo, D. (2006). Thaksin and the resurgence of violence in the Thai South: Network monarchy strikes back? *Critical Asian Studies*, 38(1), 39-71.
<https://doi.org/10.1080/14672710600556429>
- Numnonda, T. (1978). Pibulsongkram's Thai nation-building programme during the Japanese military presence, 1941–1945. *Journal of Southeast Asian Studies*, 9(2), 234-247.
<https://www.jstor.org/stable/20062726>
- Ockey, J. (2008). Elections and political integration in the deep south of Thailand. In M. J. Montesano & P. Jory (Eds.), *Thai South and Malay North: Ethnic interactions on a plural peninsula*. (pp. 124 – 154). National University of Singapore Press.
- Puaksom, D. (2008). Of a lesser brilliance: Patani historiography in contention. In M. Montesano & P. Jory (Eds.), *Thai South and Malay North: Ethnic interactions on a plural peninsula*. (pp. 71 – 90). National University of Singapore Press.
- Stowe, J. A. (1991). *Siam becomes Thailand: A story of intrigue*. University of Hawaii Press.

- Teeuw, A., & Wyatt, D. K. (1970). *Hikayat Patani: The story of Patani*. Martinus Nijhoff.
- Tohmeena, D. (1979). *Bantheuk panhā 4 jangwat phāk tāi pen panhā yai jing rur*. [The Memoir: Is the problem of the four southernmost provinces really a big problem?] (In Thai).
- Whittingham-Jones, B. (1947, October 30). Patani-Malay state outside Malaya. *The Straits Times*.
- Wirunha, C. (2008). *Buhongaraya: Prawṭisaṣṭr cak khṓ b̄xk lèa k̄hong chaw malayū*. [Buhongaraya: History from the narratives of Malay people]. Sakdhisophakarnpim. (In Thai).
- Yeema, Bukoree. (2006). *Nak kan muang tin changwat Pattani*. [Local politician from Pattani Province]. King Prajadhipok's Institute. (In Thai).